

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

**De Vita Et Morib. Ignatii Loiolæ, Qvi Societatem Iesv
Fvndavit, Libri III**

Maffei, Giovanni Pietro

Dvaci, 1585

Liber secundus.

urn:nbn:de:hbz:466:1-44004

DE IGNATII LOIOLAE
VITA ET MORIBVS
LIBER SECVNDVS.

Aeger Hispaniam repetit. CAP. I.

INTEREA Ignatius graui morbo partim è maximis laboribus vigiliisque, partim etiam è Parisiensis caeli grauitate contracto; vexatusq. subinde stomachi iam pridem affecti doloribus acerbissimis; post multa remedia in casum adhibita, iubetur à medicis ad patrium solum & incunabula se referre; quod vnũ ad inueteratas corporis aegritudines certissimum perfugium vulgo arbitrantur. Nec recusauit ille, non tam valetudinis ratione, vel desiderio suorum adductus, quàm duabus aliis maxime causis: primum, vt quibus olim in regionibus, malo publico, iuuenilis licentiæ ac vanitatis ipsemet specimen exstitisset, ibidem ad spiritualẽ ædificationem vicissim aliqua Christianæ humilitatis atque modestiæ documenta præberet; popularesque suos & verbo & exemplo ad studium penitentię salutaris accēderet. deinde, vt, quoniam sociis aliquæ

F iij erant

erant in Hispania rei familiaris tricæ; eas eodem itinere atq. opera ipse expediret; neq. per eam causam illi vel auocarentur à studiis, vel recenti etiam nunc vocatione, & expeditionis tam arduæ, tamq. laboriosæ cōsilio, patriæ dulcedinis, ac domesticæ tentationis, qua nulla fere periculosior est, aleã subire cogerētur. Simul etiam, è relictis olim in Hispania sociis, cogitabat, si quem in proposito constantem inueniret; secum in eandem expeditionem educere. Ceterum ne quid è suo discessu res Parisiensis caperet detrimēti, primum commilitones ad perseuerantiam ac fidem paucis adhortatus, Petrum Fabrum & annis & vocatione antiquissimum, illis præposuit; cui interim obtemperarent, quem parentis ducerēt loco. deinde tempus certū edixit iisdem approbantibus, quo tempore cuncti, rebus omnibus præter viaticum & necessaria scripta ex voto abdicatis, nauigaturi Hierosolymas Italiam peterēt, seq. iam antegressum Venetias conuenirent. Dicta profectio die est viij. Kalend. Februarij, anno M. D. XXXVII. ineunte, qua die Apostoli Pauli cōuersio beata recollitur. His ita constitutis, anno M. D. XXXV. per Autūni tēpus ipse non sine lacrymis, mutuiq. amoris magna significatione singulos in digressu complexus, cum vellet de more pedibus quamquam ægro corpore proficisci; coëmpto à sociis equo uti coactus est: breuiq. partim ex ipsa vectatione, locorūq. mutatione, partim etiã è studiorū intermissione morbo leuatus, Pyrenæo superato Guipuzcoam prouinciam attigit. Loiolæ rerū potiebatur eo tēpore, Garzia defuncto, Bertramus stirpis maximus. is de patruī aduētū festine præmonitus ab iis qui hominem ad Aquas Augustas, quam hodie Baionam appellant, in trāsitu agnouerant,

uerant, extēplo, quòd regni limes latrociniis infestus
 esset, armatos homines ad eum excipiendum tuen-
 dumq. dimiserat: atq. hos primum Ignatius in Gui-
 puzcoę finibus, deinde etiam, quę iam tum erat fama
 de sanctitate viri, clericos omnes agmine composito
 ad oppidū Aspeithiam honoris causa obuios habuit.
 cumq. ab iis, & ab ingenti præterea gratulantiū tur-
 ba deduceretur ad ædes paternas; ille, vt ostenderet
 quantopere ab eiusmodi fastu pompaq. abhorreret;
 vt primum potuit, ex eo comitatu sese proripiens, ad
 publicam hospitalet domū diuertit, victumq. con-
 tinuo emendicare ostiatim cœpit; fratris filio cogna-
 tisq. frementibus, eamq. rem (vt fere deprauata sunt
 Christianorū quoq. iudicia, & pauci ex animo crucē
 amplexātur) summi dedecoris atque ignominie loco
 sibi ducentibus. Deinde quamquā inuitis iisdem, in-
 stitit plebē Christianæ doctrinæ rudimētis imbuere,
 priuatisq. colloquiis eos, qui ad se ventitabāt, è pec-
 catorum veterno excitare; festis vero diebus etiam
 conciones habere tanta hominum frequētia, vt cum
 eos templa non caperent, in agrū prodire necessario
 cogeretur, vulgoq. arbores audiendi causa conscen-
 derent. Et sane operæ fructus egregius Dei beneficio
 constitit. Complures ad virtutem ac Dei cultū à vitæ
 prauitate conuersi, multæ sublata discordiæ, & odia
 inueterata restincta, cōtra aleatores lata publice lex,
 pœnæq. propositæ; institutum præterea, vt preces
 pro salute quotidie funderentur eorū omnium, qui-
 bus letalis noxæ piaculo obstrictis, in singula mo-
 mēta exitialis exitus immineret: itemq. vt ex Ecclesię
 Romanę consuetudine, salutationis Angelicæ signū
 daretur mane, meridie, & vespere. iam vero grauiā
 quædā vitia, quæ non in populum modo, sed etiā in

sacerdotes irrepserant, magna ex parte correcta. de-
 niq. morbo incurabili affectis, & extrema pressis in-
 opia, ne vel oppido errarēt, vel strati passim in com-
 pitis cælum miserabili questu complerent, publico
 sumptu consultum. Atq. hasce leges moresq. custo-
 diendi, ne (quod fere fit) bene cœpta propediem ob-
 solescerent; curam & munus Loioleia familia, pla-
 cata postmodum Ignatio, sibi desumpsit. qui cum in
 eo xenodochio aliquandiu ita versatus esset, vt satis
 appareret ipsum exemplo Christi Domini laboribus
 & paupertate multo magis, quàm otio & rerum af-
 fluentia delectari; ad extremum quotidianis propin-
 quorum precibus exoratus, ne cognationi aut nihil
 omnino dedisse, aut etiam inimicitias palam denun-
 tiasse videretur, in paternam domum ex hospitali se
 transtulit; ibique aliquot moratus dies, restituta do-
 mestica disciplina, cunctis ad officium ac pietatem
 animatis; valentior multo, quàm Lutetia discesserat,
 ad sociorū expedienda negotia proficisci constituit.
 Atq. hic nouum ecce tibi certamen Ignatium inter
 & cognatos exoritur; cum ille pauperis habitu pror-
 sus, & pedes iter facere destinasset animo, illi contra,
 quoniam quidem eum apud se diutius retinere non
 possent, certe non nisi bene comitatum, & pecunia
 instructum abire permetterent. Verum certaminis
 denique is fuit exitus, vt Ignatius ne frustra diutius
 tenderet, ad viã modicum in speciem deduci se pas-
 sus, breui domum & famulos & cetera cuncta remi-
 ferit, pedibusque porro perrexerit; Gallicano equo
 ministris valetudinarij iam ante relicto, quē illi dein-
 de in Ignatij memoriam veluti sacrum & immunem
 ab opere, vagari in pascuis ad extremum vsq. senium
 permisere. Ignatius igitur Nauarra primum, deinde
 Castilla

Castella peragrata, mandatisq. recentium sociorum exhaustis, de veterum statu ac voluntate cognoscere nequaquam omisit: verum illi partim expectationis ac more tædio victi, partim etiam aspero virtutis itinere fatigati, in alia fere omnia dudum abierat. Ioannes tantum Gallus, ne de animi salute periclitaretur, monasticæ se addixerat vitæ. Callistus ab animorum cura, ad pecuniæ lucrum studio repente conuerso, in Indiam nauigauerat, vnde aliquanto post bene nummatus ingenti omnium admiratione qui eum antea norant, Salmanticam rediit. Cazeres cum Segouiam patriam periisset, mollioris vitæ commodis, & domesticorū consuetudine delinitus, otio ac voluptati sese dederat. Artiaga vero, curriculum honoris & ambitionis ingressus, & è Commendatario factus Episcopus, cum aliquandiu in eō dignitatis gradu vixisset, ad extremum ægrotus, epota per imprudentiam veneni laguncula (cum duæ starent, altera salubris aquæ, altera sublimati, quod appellatur, medicamento) miserabili genere leti defunctus est.

Venetias ingenti labore contendit. CAP. II.

IGnatus ergo cum in Italiam properaret, & hosce quos dixi socios tam longe lateq. dispersos in vnum redigendi, atq. ad pristina reuocandi cōsilia spes nulla se ostenderet; occulta Dei iudicia secum expendēs, fufis pro ipforum salute ad superos precibus, Valentiam venit, vbi videlicet nauem stare paratam audierat. Ibi dissuadentibus multis ne se tali tempore mari committeret, quòd præter ceteras difficultates, etiam nobilis archipirata Ænobarbus loca opportuna, & litorū flexus

flexus valida obsideret classe; nullis terroribus de-
 sententia decessit Ignatius. & nauis prædones quidē
 effugit, verumtamen fœdissima tempestate coorta,
 clauo diffracto, fulisq. armamētis, cum iam de salute
 vectores nauæque omnino desperassent, lacera &
 quassata fluctibus Genuensem portum ægerrime te-
 nuit. Atq. hæc tanta maris incommoda, non sane le-
 uius terrestris itineris discrimen exceptit. Cum enim
 solus, ignarusq. regionū Ignatius per Apennini tra-
 mites Æmiliam peteret, viam ingressus initio spatio-
 sam, sed in arctum deinde magis magisq. coëuntem;
 studio procedēdi, sensim in eas penetrauit angustias,
 vnde sese expedire humana ope vix posset. Primo
 igitur solicite vestigiū facere, deinde cum neq. pro-
 gredi, neq. iam regredi tutū esset, in exilitate salebro-
 sa, & horrenda crepidine, torrente rapido minaciter
 subterfluente; hæsit aliquātisper stupenti similis, vbi
 repente sese tot periculis cinctum animaduertit. Sed
 ad extremū fidenter imploratō diuino auxilio; quod
 vnum reliquū esse videbatur, humi procubuit; & ge-
 nibus manibusq. reptando, quadrupedis instar, ac
 prominentia modo saxa, modo è saxis enata virgulta
 prensando, tandem euasit labore, quos ad eam diem
 pertulisset, omnium maximo. inde per immensę alti-
 tudinis inuias rupes ac solitudines diu errabundus,
 eū ad radices montiū deniq. deuenisset, omnia rur-
 sus offendit partim niuiū tæbe, partim etiam hiber-
 nis imbribus impedita. Cumq. nihilominus vrgeret
 progrediēdi necessitas; via teterrima (& est mollis &
 cretosus ager, ac semitæ per horum temporum incu-
 riā exiguo munimēto, nec vllis vt olim, stratę lapidi-
 bus) cū profundo ac tenaci limo diu multūq. lucta-
 tus, ad Bononiæ portas tandem aliquando peruenit.
 Atq.

Atq. hic, ne quid deesset ad probandam æquitatem ac patientiam viri, ad ceteras miseras illud etiam ludibrium accessit; vt in ipso vrbis introitu, è pōticulo in fossam, limo cœnoso margine lubricante decideret, emerfusq. luto deformatus ac madidus, ab iis qui tum aderant, non sine ioco & facetiis (vt sunt proca- cia in alienis malis hominum ingenia) rideretur. Sed ille nimirum identidē exerceri se à patre cælesti prudenter intelligens, & in gratiarum actione persistēs, sole siccatis vtrūq. vestibus, lassitudine ac fame confectus cum vrbis magnā partem frustra emendican- do perambulasset, in collegium Hispanicæ nationis demum exceptus, ibiq. dies aliquot clemēter est ha- bitus. Inde cum itinere iam facili & certo Venetias peruenisset, exacta pecunia, quam illi per trapezitas eadem Elisabetha Rosella benigne curauerat; interea dū socios è Gallia præstolatur, in varia pietatis opera ex instituto cœpit incūbere. Nec sane frustra: si quidē complures omnium ordinū homines partim Chri- stianæ doctrinæ præceptionibus imbuunt, partim ab impura & flagitiosa vita ad castū Dei timorem, stu- diumque virtutis eodem Deo adiuuante conuertit. Quibusdam etiam primariis viris tum patriciis indi- dem, tum externis, praua animi affectione ac vitio la- borantibus, non sine copioso fructu, spiritualium exercitiorum expertæ virtutis medicinam adhibuit. In iis Didacum Guiam, & Stephanum germanos fratres è præcipua nobilitate Cantabriæ, sibi quon- dam Compluti familiariter notos, ac tū Hierosoly- mis redeuntes, earumdem commētationum benefi- cio tantam ad rerum diuinarū intelligentiam, & hu- manarum contemptum adduxit, vt omnibus diui- tiis & honoribus abdicatis, Christi consilia omnino sequi

sequi

sequi decreuerint. Atq. hos imitatus est postmodũ Baccalaureus Hozius, item Hispanus, Theologiæ peritus: qui cum ad easdem commentationes peragendas valde propensus esset, verumtamen ex quibusdam iniquorum sermonibus haberet suspectam Ignatij doctrinam ac dogmata; demum se Ignatio exercendum atq. colendum ita commisit, vt multos in cubiculum quo secessit, secum afferret libros, quibus Ignatij dicta scriptaq. ad sanctorum Patrum & Conciliorum trutinam expenderet. Sed vbi appositas ab Ignatio epulas degustauit; tantum abfuit vt in iis veneni deprehenderit quidquam, vt etiam ardenti quodam rerum cęlestium amore inflammatum, mortalibus commodis nuntium sponte remiserit, atque vltro ad Ignatij voluntatem & vitæ rationes adhæserit. Ex Veneta vero nobilitate in primis eo secessu ac meditatione profecit Petrus Contarenus Zachariæ filius, is qui multo post, magna cum integritate ac sanctimonix laude Paphensem Episcopatum administravit. Sed & aliorum ex Ignatij consuetudine insignis vitæ morumq. mutatio est consecuta. Quæ quoniam nec ab obscuris hominibus, & in oculis celeberrimæ ciuitatis fiebant, breui, vt aliis locis antea, sic tum Venetiis Ignatij pietas in crimen inuidiamq. vocari cępta, non ferente diabolo tantam sibi prædam è faucibus eripi: statimque vulgatum ab eiusdem emissariis est, Ignatium prauitatis hæreticæ semel iterumq. conuictum in Hispania, elapsum è custodia, in Galliam profugisse; ac proinde eius effigiem ab Hispanis Inquisitoribus ignominix causa publice concrematam. eundem Parisiis nouas res molientem, inficientemq. perniciosæ doctrinæ labe scholasticos; vbi delatum suum nomen ad sacra tribunalia

bunalia odoratus fuisset, fuga præuertisse lictorum manus, & consilia magistratum. Quas criminatio- nes Ignatius cum non modo in vulgus, iniquorum opera sparsas, verum etiam ad Legatum Apostolicū Hieronymū Verallum, qui deinde S. R. E. Cardina- lis fuit, delatas inaudisset; non tam de sua, quàm de sociorum existimatione sollicitus, vltro ad Legatum adiit, & acriter institit, vt eorum criminum quæstio exerceretur. quod ita factum, & veritate comperta, honorifice à Legato est absolutus, incumbente in eius causæ cognitionem Gaspare Docto Legati asse- cla; qui ex eo tempore Ignatium vnice dilexit, ac sa- cratissimæ domui Lauretanæ deinde præpositus, in Societatem vniuersam plurima egregiæ voluntatis officia contulit.

Venetias ad Ignatium socij veniunt. CAP. III.

VM hæc in Italia gerit Ignatius, interim bello inter Christianos ingrauescente Re- ges, cum exercitu formidabili Cæsar per Insubrum & Allobrogū fines in Galliam irruerat. Ea fuit sociis Ignatij causa & profectio- nis maturandæ, & itineris per Thulingiam, seu Lotho- ringiam atq. Germaniam, sane incōmodo anni tem- pore faciendi. Igitur pecunia rebusque omnibus, præter viaticum & scripta, in Christi Domini gra- tiam distributis, mense Nouēbri, anno circiter post discessum Ignatij, suo quisque baculo innixi pedites viam capessunt, & quidem tanta cum alacritate ac feruore spiritus, vt ne à Iacobo quidē Laine, viribus nondum è recenti morbo recuperatis, extorqueri potuerit, quominus & pedibus ambularet vt reliqui, & inter

& inter ambulandum insuper inualida membra discruciaretur hispido in primis & horrenti cilicio. Vestitus erat omnium, vt peregrinorum & pauperum, nequaquam elaboratus, & ad modestiam submissioremq. compositus. pendeat è scapulis mantica ex corio, in qua sacra Biblia, & Breuiarium asseruabantur, & scripta, quæ diximus. Rosaria vero ad catholicam fidem vel inter ipsos hæreticos profitendam, palam gestabant è collo suspensa. Hospitium ingressi, primum omnium sine vlllo adstantium respectu, nixi omnes genibus Deo gratias agebant; eundem in egressu pariter sibi propitium precabantur. Sobria & frugalis erat mensa; oratio ac meditatio non solum in diuersoriis, verum etiam in ipso itinere plurima. sacerdotibus qui tres erant, sacrificantibus, ceteri quotidie cælesti reficiebantur pane. sermo nisi de rebus diuinis aut necessariis fere nullus. in decernendo si quid in deliberationem incideret, mira concordia: in superadis viarum difficultatibus periculisq. summa constantia & æquitas animi. Autumnales pluuia: tota fere Gallia pertulerunt: occurrere mox Alpes pæne obstructæ niuib; multa fuere subinde famis, frigoris, defatigationis incommoda subeunda: nihil se illis obiecit tam arduum, aut tam extimescendum, quod eorû quemquã à concepta religione, officioq. deduceret. Atq. hac disciplinæ pacisq. custodia, cum omnibus, per quorû fines transierât, populis, bonus odor in Christo fuissent; cunctis non catholicis modo, sed etiam hæreticis nouum ac religiosum agmen magna cum approbatione mirantibus, ad tertiu Idus Ianuarias anni M. D. XXXVII. Venetias ingenti omnium gaudio, & mutua gratulatione sospites ad Ignatium peruenerunt. Atq. vbi paululum è longa contetione ac lass-

ac lassitudine quietis est captū; statim Hierosolymitanæ provinciae cōsilia renouantur. primum omniū, rati gratiora superis fore sua studia, si ad ea summi totius Ecclesiae Pastoris auctoritas & cōsensus accederet; simul atq. hiems remitteret, tunc vel maxime sæua, Romam ire constituūt, & à Pontifice maximo iustum ad sacros ordines, titulo volūtariæ paupertatis; tum ad mansionem Hierosolymitanam, & prædicationem Euāgelij, sine vllō interdicti metu suppliciter petere. Interea Venetiis ne cessarent, atq. adeo vt quædam quasi rudimenta futuræ militiæ ponerent; publicis valetudinariis inter se distributis, ægros ac pauperes omni ope adiuuare institerunt: Confessionis & Eucharistiæ sacramēta gratis ministrare qui per sacerdotium poterant: ceteri solari iacentes; afflictos mærentesq. spe cælestium bonorum erigere; adesse animam agentibus; cunctos deniq. ad patientiam, fidemq. adhortari: nec modo spiritualibus officiis fungi certatim; sed ne vilissima quidē ac seruilis, corporibus pauperum curādis, defugere ministeria; sternere lectulos; euerrere sordes; purgare scaphia; cadauera defunctorum rite curata humi condere; interdum pariter noctuq. omnibus præsto esse tāta cum alacritate ac diligentia; vt cuncti obstupescerēt, vulgatoq. rumore, principes etiam viri ad spectaculum conuenirēt. Quibus in officiis cum aliorum omniū, tum Xauerij præcipue caritas ac virtus enituit. Is cum in quemdam incidisset morbo Gallico misere deformatum, atq. ad eius aspectū exhorruisset; vt ea re infringi ac debilitari sensit caritatem in proximū, ita repente in semetipsum excāduit egregius Christi miles, vt manantem saniem ex vlcerebus purulentis (cuius rei vel mentionem aures delicatæ refugiant)

obfir.

obfirmato animo, semel iterumq. non dubitarit ex-
fugere. qua re non modo se ipsum in præsentia præ-
clare vicit, sed etiam in omne tempus propriam quam-
dam atq. perpetuam in elephantiacos atq. vlcerosos
clementiam & misericordiam est consecutus: quam
deinde, vbicumq. terrarum fuit, quotiescumq. se de-
dit occasio, diligenter exercuit. Quidam etiam è so-
ciorum numero, pauperem lepra toto corpore coo-
pertum, cum præfectus no socomij non admitteret,
in suum lectum accepit ipse: cumq. mane surrexisset
cunctis ingemiscentibus eadē ipse quoq. morbi fœ-
ditate correptus; postridie nō sine miraculo prorsus
illæsus atq. intactus apparuit. Hæc & alia eiusmodi
veræ pietatis & officij documēta cum in ea vrbe de-
dissent (quorū ibi grata in multos annos deinde me-
moriam viguit) appetente iam vere, vt condixerant,
Romam cuncti fere præter Ignatium, discessere. Ipse
tum ad parta in Domino retinēda, tum ad expediē-
da quæ ad nauigationem pertinerēt, ibidem interea
substitit. Atque illi quidem eadem fere disciplina,
quam supra diximus, iisdemq. imbrum difficultati-
bus, iter ingressi; ad superiorem parcimoniam ac fru-
galitatē illud etiā addidere, vt neq. vlllo prorsus via-
tico, diuinæ tantum prouidētiæ bonitatisq. fiducia,
Romam vsq. contenderēt: & quia tum Ceneralium,
seu Quadragesimæ tempus erat; quotidie, quamquā
in tātis laboribus, ritu catholico ieiunarēt. Nec sane
defuit illis & exercendæ spei, & Christi Domini ino-
piam ac perseuerātiā aliqua saltem ex parte imitādi
materies: acciditq. aliquando, vt cum panis dūtaxat
frustulum singuli mane sumpsisset, imbre dēsissimo
stagnātibus late cāpis, vt alicubi pectore tenus aqua
pertingeret, nullo præterea cibo, millia passuū ferme
triginta

triginta nudis pedibus vno die peregerint, & quidē
 incredibili non modo tranquillitate animi, sed etiā
 hilaritate psallentes. Diuersorijjs vero cum propter
 inopiam excluderentur, & ad publica xenodochia
 de more confugerent, quamuis oppido lassī, tamen
 ijs quæ supra diximus, caritatis muneribus funge-
 bantur: seq. ipsi domare ac vincere magis magisque
 nitebantur in dies. Sane Rauennæ quidam ex ijs cū
 hospitalis lectuli sordes, ac manantia tabe stragula
 nauseabundus vitasset; quæ prima deinde occasio
 data est suimet puniendi, non prætermisit. In pago
 nescio quo pauper pthiriasi consumptus è vita mi-
 grauerat. cum in eum pagum nostri venissent, distri-
 butisq. cubilibus nullum iam superesset, nisi quod
 pthiriacum fouerat; Pater ille amissam nuper pal-
 mam recuperare vehementer exoptans, nudus illico
 per summum animi ardorem eòsdem subiit lodices,
 ibique sese identidem versans, cum ingentes anima-
 lium greges ea tota pauisset nocte; ad sudorem vsq.
 defatigatus, non leues ab se prioris fastidij ac deli-
 ciarum pœnas exegit. Denique sanctam Urbem in-
 gressi, vt sacra Apostolorum limina, & præcipuæ
 religionis templa caste obierunt; à Petro Ortizio
 Hispano Cæsaris procuratore ad Pontificem maxi-
 mum introducuntur. Is erat eo tempore Paulus III.
 è gente Farnesia, cuius nomini plurimum vtiq. no-
 stra Societas debet. Consueuerat autem super men-
 sam non fabulatores aut mimos inducere, sed præ-
 stantes philosophos atque Theologos; & ipsemet,
 veritatis indagandæ atq. illustrandæ causâ ponere
 de quo inter se disputarēt. ea erat grauissimi senis &
 prudentissimi Principis oblectatiō. Ad has ergo di-
 scussiones post pedum oscula Patres adhibiti, cum
 G egregium

egregium qua Christianæ humilitatis atque modestiæ, qua eruditionis & ingenij specimen præbuis-
sent; non modo quæ volebant de sacerdotio, deque
Hierosolymitana prouincia, libenti atque appro-
bante Pontifice impetrarunt, sed insuper pecunia
ab eodem instructi, & fausta cum prece dimissi sunt.
Ad quam deinde pecuniam cum è nationis maxime
Hispanicæ collatione accessisset quod aureorum
amplius ducentorú summam expleret; socij ne quid
ex eo viatico præterquã in ysum votiua nauigatio-
nis attingerent, apud mēsarios pecunia omni depo-
sita, & Romæ victum emendicantes, admirabile de-
dere spectaculum ijs qui corã Pontifice differentes
illos audierant: & deinde quemadmodū venerant,
sic Venetias prorsus egentes ac vacui reuerterunt.

*Sacris initiatur Ignatius: & de rebus ab eodem &
socijs in Veneta dititione gestis. CAP. IV.*

POST hæc, diligenti adhibita preparatio-
ne, cum ad eiusdem Legati Veralli pedes
perpetuæ paupertatis & castimoniæ nū-
cupassent vota, diuini amoris igne succē-
si, mirante, ac maiorem in modum approbante po-
pulo, sese denuo ad pristinos illos labores, & assi-
dua pauperum ministeria retulerunt. Deinde in exi-
tu mensis Iunij diui Ioannis Baptistæ die natali,
Ignatius, & reliqui laici per omnes ordinum gradus
ad apicem sacerdotij ab Arbensi Episcopo euecti
sunt, tanta non modo ipsorum, sed etiam Episcopi
iætitia & animi voluptate, vt sese inter eiusmodi cę-
remonias nihil vnaquam simile sensisse affirmaret.
Interea Patribus neque in eam diem vlla fuerat in
Palæsti-

Palæstinam transmittendi facultas; & eo ipso tem-
 pore cum graue bellum ex fœdere Christianorum
 principum, Venetos inter & Solymanum Turcam
 exarsisset, sublato repente commercio, omnis non
 modo peregrinorum, sed etiam institorum nauiga-
 tio conqueuit. vt satis appareat, cæleste numen ira-
 tum gentibus ijs, quæ creditum sibi regnum Dei per
 summum olim scelus negligentiamque amisere; A-
 postolicum hunc, deuotū q. sibi manipulum, in alias
 longe nationes atq. prouincias iusto iā ante iudicio
 destinasse. Itaq. propter eam quam dixi causam, spe
 traijciendi sublata, quamquam voti religione soluti
 videri propemodū poterant, tamē ne quis omnino
 scrupulus animis insideret, finem anni vertentis, vt
 Parisijs ante decreuerāt, prorsus expectare, seq. in-
 terim tum ad sacerdotij primitias diuinæ maicstati
 libandas omni diligentia cōparare; tum etiam post
 multam precationem & abstinētiā, proximis ope-
 ram ex instituto nauare cōstituunt. Id quo liberius
 atq. cōmodius facerent, ex tantæ vrbs celebritate
 ac frequētia, in finitima eiusdem ditionis oppida a-
 lio atq. alio recepere sese: vt si forte (quod tamen in
 præsentia vix fieri poterat) bello sedato præter opi-
 nionē transitus patuisset, è propinquo Venetias cū-
 cti simul accurrerent. Franciscus ergo Xauerius, &
 Salmeron, ad montē Celsum (id vico nomē ab vrbe
 Patauio millibus passuū fere xv.) secessere, Ioannes
 Codurius, & Hozius, Taruisium; Claudius Iaius, &
 Simō Rodericus Bassanum, oppidum agri Patauini;
 Paschasius & Bobadilla, Veronā; Ignatius vero, Fa-
 ber, & Laines, cum Vicetiam petijssent, hanc vitæ
 rationem iniere. Erat extra urbem domūcula ruino-
 sa & deserta, nullis foribus aut fenestrarū obicibus,

vento cuiuslibet peruia. id sibi diuersoriū, ne cui molestiam exhiberent, atq. vt ab urbano strepitu remoti liberius vni Deo vacarent, memores insuper stabuli quod Regem ipsum angelorum nostra causa nascentem olim exceperat, vnanimes delegerunt, quotidianis muneribus ita inter se distributis; vt vnus ad custodiam diuersorij, & paucula victus ministeria remaneret (qui ferme erat Ignatius, quod propter nimiam lacrymarum copiam grauius ex oculis laboraret) reliqui duo urbem ingressi, cibum in singulos dies emendicarent: quod ab ea functione superesset otij, totum id omnes caelestium rerum contemplationi & prædicationi tribuerent. In hoc vitæ genere cum quadraginta iam dies non minori caelestium donorum copia, & animorum voluptate, quàm corporum vexatione, & carnis incommodo perstitissent, quanto nimirum spatio temporis, Christum ipsum Dominum ac magistrum, ante quàm turbæ sese committeret, abstinuisset cibo, & in eremo cum bestiis latitasse meminerant; ad eos reuifendos Taruisio repente Codurius affuit. cuius accessu læti, cū spiritus vehementiam ex ea solitudine, assiduitate precandi, ieiunijque conceptam diutius cohibere non possent; ad Christi gloriam ex umbra in arenā prodire, & quæ diuinitus acceperāt bona, cum proximis communicare constituunt. Nec mora: Vicetia ingressi, descriptis inter se celeberrimis oppidi partibus, eadem omnes hora de rebus diuinis ad populum dicere incipiunt, nullo prorsus aut loci apparatu, aut pompa verborum. In triuijs, plateisve, prout cuiq. locus obtigerat, desumpto ex aliqua forte officina scamno pro suggestu utebantur. populum elata voce, & in gyrum actō supra verticem pileo, ad

concionem

concionem inuitabant. sermo, vt peregrinorum &
 hospitem, ex varijs linguis fere mistus, ac minime
 proprius. Verumtamen is erat orationis impetus,
 adeo graues ac veræ sententiæ, tanta in omni gestu
 atque habitu pietas, denique is ardor in oculis emi-
 cabat, vt peritissimus quisque rerum æstimator hos
 demum esse Christianos concionatores, germanos-
 que præcones Euangelij dictitaret: multi etiam qui
 rei nouitate illecti cū ceteris initio per iocum lasciu-
 uiamq. ludibundi confluxerant, prudentissimis eo-
 rum præceptis, & dicendi grauitate permoti, depo-
 sita paulatim petulantia longe alij quàm accefferāt,
 dimissa concione recederent. Quod si quis deinde
 seorsum ad Patres adiret, veritatis & officij studio-
 sior; hunc vero humanissime acceptum, pro ipsius
 ingenio priuatis institutionibus ad omnem virtutē
 ac religionem informabāt. Illud vero præcipue rem
 adiuuabat, quod neq. inanes plausus, vt diximus, fu-
 cata oratione captarent; neq. inter ipsam cōcionem,
 aut vbi peroratum esset, quāquam in summa rerum
 omnium inopia, quidquam à circumfusa multitudi-
 ne vel peterent ipsi, vel etiam vltro delatum accipe-
 rent. breuiq. constare cœpit, paupere tecto ciboque
 contentos, & ab omni auaritia & vanitate abhorre-
 tes, non aures populi scalpere, sed vulneribus omni
 ratione mederi; nec suum potius, quàm Dei proxi-
 morumq. negotium agere. Atq. haud sane dissimi-
 lis fuit ceterorum Patrum in sua cuiusq. prouincia
 probitas & industria; vt etiam aliqui ex magnis la-
 boribus & incōmodis extremum adierint vitæ di-
 scrimen. Neq. ita multo post, cum euocati ab Igna-
 tio vt de rebus communibus agerent, cuncti Vice-
 tiam conuenissent; tanta animorum inclinatio, ac

beneuolentia populi Vicerini erga peregrinos apparuit, vt qua nuper in vrbe, tribus dūtaxat, cibarij panis, ac fere mucidi, quotidiana vix circuitione colligebatur quod satis esset ad vitam ægerrime tolerādam; in eadem, ipsis iam vndecim, ex voluntarijs ciuium elemosynis omnia ad victū cultumq. necessaria large ac benigne suppeterent. Ibidem igitur primas diuinæ maiestati hostias immolauere noui sacerdotes, vno Ignatio excepto, quippe qui ad se cōparandum amplius adhuc tēporis sibi sumpserat, & Romę postea sacrificandi fecit initiū ad ipsum Pręsepe & incunabula Christi Domini, quę in æde sacratissima beatæ MARIE ad Niues religiose coluntur.

Ignatio Romam appropinquanti Christus apparet: & vnde Societati IESV nomen inditū fuerit. C A P. V.

quoniam expeditioni transmarinæ præfinitum anni spatium erat in exitu; & infestum adhuc classibus mare; quid proinde agendum esset, Patres inter se deliberant: nec dubium fuit, quin, vt Lutetiæ vouerant, cuncti sese ad fidei catholicæ propagationem, & animarū auxilium, Sedis Apostolicæ cultui, & Romani Pontificis obsequio manciparēt. Cuius officij procuratio (quoniā satis id esse videbatur) Ignatio, & duobus primarijs patribus Fabro & Laini mandata est; Romam adirēt, & (quod bene verteret) Christi Vicario hęc sociorū studia ac vota quāprimum exponerēt. Interea reliqui, ne cōceptus è diuturna meditatione & sacrificijs feruor ac spiritus euanesceret, nō modo se ipsi diligētissime custodire, sed etiā præfidiij

fidij diuini fiducia proximis omni ratione opitulari decernunt. ac præcipuis urbibus inter se descriptis, præsertim in quibus litterarû studia florere, & frequentissimâ iuuentutem versari cognouerant; Codurius Hoziusq. Pataviû, Rodericus & Iaius Ferrariam, Xauerius & Bobadilla Bononiâ, Paschasius & Salmeron Senas profecti; eadē ferme ratione quam paulo ante Vicetiæ adhibitam diximus, & priuatim & publice cû hominibus agere, eosque è letali flagitiorû veterno excitare, atq. ad contemptum rerum mortaliû, & cogitationem futuri sæculi omni conatu atq. artificio impellere atq. adhortari cœperunt. Cûq. ipsa nouitate rei omniû in se oculos atq. ora vertissent, paucis mēsis, Deo aspirante, nō modo id effecere quod maxime optabāt, vt magni animorum motus, & insignes ad Christum conuersiones existerent; sed etiā, quod minime laborabāt, vt ipso- rum nomē ac fama Italiam fere totam ingenti cum admurmuratione peruaderet. At Ignatius Romam duobus quos dixi comitibus recta cōtendens, & ab eorum altero quotidie corpus Christi religiose casteq. suscipiens; MARIA virgine potissimū præside, atq. adiutrice, sese ad sacrum suo tēpore faciendum, ac multa pro Christi nomine subeunda, dies noctesq. simul intenta quadam animi cura, simul inæstimabili spiritus dulcedine, & noua diuini luminis copia preparabat. Etenim ex quo primum Hierosolymis rediens ad litterarû studia in Christi gratiam animum adiecerat, de rerum cælestium contemplatione, vt diximus, non sine magna difficultate remiserat multū, seq. ipse Domini caritate, spiritali consolationi delicijsq. sponte subduxerat. Sed studiorû exacto curriculo, deinceps & Venetijs, & in

Vicetino secessu, & in hoc de quo dicebamus itinere, tam crebra diuinitus lumina, tam liquidas animi voluptates, eadem scilicet Virgine fauente percepit, vt in antiquum statum illum Minoreffanum (quem postea ob singularem & eximiam illius temporis in se Dei benignitatem religioso ioco primitiuam suã Ecclesiam appellare consueuerat) non solum ex integro, sed etiam cum fœnore sibi restitutus esse videretur. Sed præter cetera, quæ quòd mortalem naturam exsuperant, verbis exsequi difficillimum est; quo die Romam accessit, res ei contigit vel ad memoriam posteritatis insignis, vel ad confirmandum in proposito Ignatium ceterosq. haud mediocriter efficax. Etenim orandi causa nõ longe ab Vrbe templum ingresso, qualia passim imposita militari viæ cernuntur, statimq. vt sæpe solebat, abstracto à sensibus, atq. alta quadam animi contemplatione defixo, clarissima in luce per speciem illi sese Deus Pater ostendit, I E S V Filio baiulanti crucem, & crudelissimis affecto supplicijs præsentem Ignatium, sociosq. commendans; quos ille cum in fidem sac patrociniũ libentissime recepisset, ad Ignatium placido & sereno vultu cõuersus, hæc ipsa effari verba dignatus est: E G O V O B I S R O M Æ P R O P I T I V S E R O. Quo tanto tamq. diuino solatio mirum in modũ erectus & confirmatus Ignatius, ac socios deinde compellans: Quid nobis, ait, Romæ futurum sit, fratres; in crucem ne, an in rotã agi nos velit Deus, ignoro. vnũ scio, quidquid eueniat, I E S V M Christum nobis propitium fore. ac simul totius visionis ordinem exposuit. Quæ res nõ in præsentia tantum illos insolita quãdam lætitia & voluptate perfudit, sed etiam in posterum contra

omnes

omnes difficultates atq. pericula magnopere corroboravit, ac munijt: atque idipsum vel in primis fuit causæ cur Ignatius confirmatæ postmodum Societati salutare potissimum I E S V nomen indiderit, quam tamen deinde verbo scriptoq. minimam vocare solitus est; quòd reliquis religiosorum familijs (quas item Societates I E S V licet optimo iure appellare) cunctis omnino tum de splendore, tum de antiquitate concederet.

Ignatius Romæ Christiana rei dat operam: in Casinati monte animam Hozijcalum intrantem videt. CAP. VI.

IGITUR tam secunda numinis voluntate, tamq. liberali promisso mirum in modum læti, sic tamen vt non sine mysterio Christum Dominũ crucifixi maxime habitu apparuisse apud se reputarent, cum gratiarum actione ac prece sanctam Urbem ingressi, nihil antiquius habuere quàm vt viatici nomine sibi numeratam anno priore pecuniam, quoniam quidem navigationis consilia in irritum cecidissent, prorsus ad nummum ipsdem à quibus acceperant, redderent; quæ, utpote sacra, in alios pietatis vsus & opera expenderetur. Deinde, quemadmodum ante conuenerat, suam & reliquorum operam Pontifici maximo in Apostolicis præcipue functionibus, citra honoris titulos, & dignitatis insignia, detulere. Neque aspernatus est pia Patrum studia Christi Vicarius: atq. in præsentia, donec eiusmodi aliqua sese offerret occasio, iussi Faber & Laines in almo Sapientiæ Gymnasio sacras litteras profiteri. quo munere dum alter

alter in Biblijs explicãdis, alter in scholastica Theologia, vt appellant, pari cum eruditionis ac pietatis laude perfunguntur, atq. etiam sæpe corã ipso Pontifice de grauibus rerum diuinarum quæstionibus disputant; interim Ignatius proximorum saluti de more operam nauabat cum alijs artibus, tum vero spiritualibus præsertim exercitationibus, quippe ad curandas perturbationes admodum efficaci, virtutisq. iam pridem expertæ remedio: quibus ille per eos dies, præter ceteram turbam, insignes aliquot viros diligenter excoluit. in ijs Gasparem Contarenum Cardinalem, grauissimum Senatorem, eüdemque temporibus illis (quod eius varia monumenta præclare testantur) ingenij & doctrinæ facile principem. Is, Ignatij prudentia & consuetudine vsque adeo captus est, tantumq. eius præceptis cõsilijsque profecit, vt qualem dudum optauerat animi regedi moderandiq. magistrum, deniq. sese Dei beneficio nactum esse affirmaret. idemq. tradita sibi Exercitia (quod exẽplum apud heredes hodieq. asseruari perhibent) sua ipse manu perquàm accurate descripsit. Hunc imitatus Cæsaris procurator (de quo supra dictum est) Petrus Ortizius Theologiæ doctor insignis, easdẽ exercitationes ad Christi Domini gloriam, & suam salutem omnino experiri cõstituit. Id quo liberius simul & fructuosius faceret, procuratione interim vicarijs delegata, cū paucis quotidianæ vitæ administris, & Ignatio præceptore in monte Casinatem secessit, quo in monte antiquissimum & nobilissimũ cernitur S. Benedicti cœnobium. Ibi, remotis arbitris, maxima diligentia dies ipsos quadraginta piæ meditationi ex Ignatij præscripto vacauit; idq. tãto cum animi fructu, tantaq. accessione virtutis,

virtutis, vt quamquã Christianã philosophiã multo ante professus, tamẽ se tum demũ vere philosophari cœpisse fateretur. ac parum abfuit, quin grandis iam natu vir, & Imperatoris legatus, illico mortalibus rebus abiectis magno animo sese ad laboriosũ Ignacij vitę genus adiungeret. sed cũ id neq. per ætatem liceret, neq. per suscepta negotia; certe quod proximũ fuit, egregie præstitit, vt & sanctimonix ac pietatis exemplo in posterũ sui ordinis hominibus præluceret, & Societatem deinde nostrã quibuscumq. posset rebus, perquã studiose ornaret, atq. defenderet. Non omittenda videtur hoc loco res memorabilis, quã Ignatio in illa Casinati cõmoratione diuinitus accidit. Dũ enim pro salute Baccalauri Hozij, quẽ grauiter egrotare cognouerat, Domino supplicaret, repẽte vidit in spiritu (quod ipsum ibidem D. Benedicto fertur olim in obitu Germani Episcopi cõtigisse) animam socij luce clarissima radiantem, deducẽibus Angelis in sublime ferri, atq. ipsa demũ cœli beatissima regna conscendere. eidemq. Ignatio, paulo post, cum ad aram sacrificaturus accederet, in ipso Missæ introitu, Sanctis omnibus rite appellandis, lucidissimũ cœlestium agmen subito apparuit, sic, vt in ijs Hozium eximio fulgore micantem sine vlla dubitatione dignosceret. Qua ex vtraq. visione tãto est gaudio delibutus, vt multos dies præ dulcedine lacrymis tẽperare nequiverit. Huic Hozio Patauium (vt diximus) prouincia nuper obtigerat. vbi dum in officio, singulari cum industria & fide versatur, ex ipsa rei nouitate suspectus, & cõiectus in carcerem ab Antistite Patauino, moxque ab eodem dimissus perhonorifice fuerat. cumque acrius denuo in proximorum salutem incubuisset, è magnis diurnis no-

nis no-

nis nocturnisq. laboribus letali morbo correptus, ex hac vita migrauerat, cum alijs mirę cuiusdam sanctimonię relictis indicijs, tum vero quod qui ante obitum subniger fuisset, ac vultu deformior, in eiusdem demortui facie tantus repete nitor ac venustas apparuit, vt eo spectaculo Codurius consors prouincię animum exsaturare, & præ lætitia fletum cohibere non posset. Huius igitur tam felici exitu maiorem in modum gauisus Ignatius, è Casinate Romam vna cum Ortizio peracta commentatione regrediens; obuium habuit in itinere Frãcisum Stratum Hispanum, præclarę indolis iuuenem, sibi antea non ignotum: qui cum è cuiusdam principis viri familia, pertæsus aulicę vitę, militandi causa Neapolim peteret, vno Ignatij congressu atq. sermone (quæ hominis erat in dicendo vis) à sæculi stipendijs ad Christi vexilla facili negotio traduci se passus est: ac varijs deinde locis, eiusdem Ignatij missu, & Societati nostrę, & rei Christianę vniuersę concionator egregius haud mediocriter profuit. Hoc igitur auctus commilitone Romam Ignatius reuertit: ad quem deinceps aliquot etiam alij rebus gerendis idonei diuino impulsu paucis diebus adiuncti sunt.

Romam Patres vniuersi conueniunt: veterem plebis erudienda morem, & frequentem usum Confessionis & Eucharistię restitunt. CAP. VII.

VÆ dum ardens Christi amore diligenter agit Ignatius, interim Patres ceteri, sua quisque prouincia bene gesta, Romam
(vii)

(vti decreuerant) circa mediam Quadragesimam cōuenere. Is fuit annus post Christum natum M. D. xxxviii. Tecto recepti sunt à Quirino Guarzonio ciue Romano, ad villam Minimorum fratrum cœnobio proximam. Ibi in summa omnes egestate precario victitantes, cōmuni consilio ad rem Christianam pro viribus adiuuandam aggressi, permissuque Antistitum varia Urbis templa sortiti, concionibus primum ciuitatem ad omne officium atq. virtutem vehementer accendere; deinde etiam veteri Ecclesiæ instituto plebem puerosq. Christiana catechesi (quæ iamdiu obsoleuerat) vicatim erudire institerunt. Ac licet pijs eorum studijs dæmon omni conatu se opponeret; tamen partim exemplo vitæ, partim assiduitate dicendi hortandique, cum alia multa propediem assecuti sunt, tum vero præcipue, vt sacræ Confessionis & Eucharistiæ frequens vsus (quo nihil est humano generi salutaris) diaboli fraude iam pridem extinctus, magno vtiq. Christianæ Reip. commodo in principe magistraque orbis terrarum Ecclesia reuiuisceret. ex quo deinde paulatim effectum est, iisdem scilicet adiutoribus, nō solum vt in Italia, Gallia, Hispania, ceterisq. catholicis Europæ regionibus, verum etiam vt in ipsa India, atq. adeo in vltimis terris, vbi paulo ante feræ dæmonum dapes & nefaria sacra viguerant, iam nunc, ingenti bonorum gaudio, per Pænitentiaæ Sacramentum frequenter elutis animi sordibus, diuina passim conuiuia celebrentur.

Falsis

*Falsis criminibus circumuenitur Ignatius,
& absolvitur. CAP. VIII.*

VÆ nimirum satanas futura præfagiens, ipsis rerum initijs per se suosque satellites obuiam ire non distulit. Augustinus quidam erat ex Eremitana familia concionator; prorsus indignus eo nomine atq. ordine. Is Lutheris impij sectator occultus, per ambages identidem perniciofa dogmata spargebat è pulpito: ac miris artibus auditores à recta in Deum fide atq. à Romani Pontificis auctoritate sensim abducere conabatur. Id autem eo fidētius, quòd per eos forte dies Pontifex aberat, maximis de rebus quæ ad salutem Ecclesiæ pertinebant, in fines Galliæ Narbonensis, Nicæam vsque profectus. Hæc rem odorati è Patribus quidam; ne ad perniciem animorum latius manaret; cõmuni consilio totam ipsi cognoscere atque inuestigare non dubitant. ad eum concionatorem audiendum cū cetera multitudine semel iterumque conueniunt; quæ ratio disputãdi sit, qui scopus totius orationis, diligenter attendunt. neq. vero, peritros dogmatũ quæ per id tempus in controuersiam vocabantur, diabolici ministri fefellit astus, ac latēs lupi sub ouis pelle rapacitas. Itaq. satis iam cõperta atq. explorata re, primum ex Euangelij præceptis priuatim ad hominem adeunt; quid ad se delatum, quid auribus ipsimet suis deinde perceperint, ijs potissimum verbis exponunt, quibus non de populi modo salute sese, verumetiam de ipsius qui populũ pestifera contagione inficeret, pro Christiana caritate sollicitos esse demõstrent: rogant, hortantur, denuntiant, praua dogmata corrigat, ambigue dicta, quæq.

quæq. ad contemptum Sedis Apostolicæ, & Ecclesiasticarum traditionum ac rituum facile trahi possint, ad Conciliorum decreta, normamque sinceræ fidei quamprimùm interpretetur: utiq. à deprauanda Romana ciuitate, atq. à perturbâdo ipso veritatis fonte in posterum absteineat. Ille (qui fastus hæreticorum est) homines nimirum idiotas ex habitu ratus, eorum dicta primo eleuare & eludere; deinde vbi se varijs vrgeri ac premi argumentis & rationibus vidit, versante animùm simul ira metuque, pauca præfatus quæ ad occultandam in præsentia improbitatē valerent; cum inanibus promissis Dei famulos ab se dimisit. Deinde vt se à timore collegit; diabolicis actus furij, & amicorum opibus fretus, quos ille sibi multos potentemq. parauerat, ad institutam agendi consuetudinem pari scelere atq. impudentia redijt. Quod vbi sensere Patres, in re tam atroci, tamq. periculosa nequaquam lenibus rati opus esse remedijs; consilium cepere dignum hominibus diuinæ gloriæ studiosis, dignum sacræ Theologiæ doctoribus; vt improbi concionatoris mendacia palam, & ex superiore loco suis ipsi concionibus refutarent. Id ergo cum facere instituisent, bonis maiorem in modum approbantibus; cognita re Lutherianus vehementer excanduit; vocatisque ad se confestim amicis rabiem doloremque suum impertijt, etiam atque etiã obtestans, ne tantam ac tam insignem iniuriam inultam esse paterentur. Illi & eadem laborantes opinionum insania, & magistri ignominia valde commoti, facta conspiratione, Ignatium & socios omnidolo per fas ac nefas euertere, nec modo fama, sed etiam, si res procedat, vita spoliare constituunt. Primum igitur tota vrbe fictis criminibus dissipant,

Ignatium

Ignatium sociosq. omni scelerum genere cooper-
 tos, tum in Hispania, tum in Gallia, quin etiam nu-
 per Venetijs falsæ religionis, & probri flagitijq. dá-
 natos; & elapsos è iudicum manibus, ad corrupé-
 dam iuuentutem specie pietatis Romam se contu-
 lisse; ibi, quod bonis artibus nequeant, id, alios cri-
 minádo accusandoque, per summam iniuriam que-
 rere, vt sibi apud imperitum vulgus famam sanctita-
 tis eruditionisq. concilient. Cum aures nacti secun-
 das, hæc & alia id genus quàm appositissime ad ve-
 ritatis imaginem & per se ipsi, & per emissarios op-
 pido sererent; tantam in inuidiam & odium breui
 feruos Dei adduxerunt, vt eos multi iam quasi faci-
 norosos ac fugitiuos horrerent; ipsorumq. cōgres-
 sum & consuetudinem vulgo refugerent. Cumque
 iam res è sententia flueret, læti successu aduersarij,
 præterea promissis ingentibus onerant subornátq.
 qui iisdem fere nominibus que sparsa in vulgus fue-
 rant, apud Urbis Præfectum insontes accuset. Has
 vero partes inexpiabili scelere sibi desumpsit Mi-
 chaël Hispanus quidam, qui iã ante Parisijs in Igna-
 tium debacchatus, ac deinde singularibus ab eodem
 Ignatio lucrandi fratris mirabiliter cupido prouo-
 catus officijs, egregiam viri beneficentiam (vt fere
 fit) minime vulgari perfidia atq. impietate rependit;
 atque vt Ignatium & socios familiariter nouerat,
 confictis quàm maxime ad similitudinem veri cri-
 minibus, apud Præfectum sane magnam in suspicio-
 nem cunctos adduxit. Omnino res erat insigni in-
 famia; nec modo in Vrbe vulgi sermonibus tereba-
 tur, sed apud exteris quoq. nationes atq. prouincias
 aduersariorum nūtijs ac litteris percrebuerat, Igna-
 tianos cum suo capite, deniq. manifestorum scele-
 rum

tum, hæresisq. conuictos teneri: videlicet, vt quas noxij variis locis effugissent pœnas, eas iusto Dei iudicio Romæ in celeberrimo totius orbis terræ theatro persoluerêt. Interea Ignatius totius machinationis nequaquam ignarus; fretusq. tum præclaro conscientia testimonio, tum etiam Christi promissis, qui se illi Romæ propitium sponderat fore; omnes inimicorum impetus, totamq. belli procellâ inuictò animo sustinebat; Deumque vna cum sociis pro aduersariorum salute precabatur assidue. Iamq. causæ dicendæ tempus appropinquabat; cum incidit in eius manus epistola, quam antea Michaël, recentibus quibusdam Ignatij meritis delinitus (quippe vel ferrea pectora interdum patientia & caritate flectuntur) ad amicum nescio quem summa cum Ignatij & sociorū laude perscripserat. Ea videlicet epistola, delatoris causam iugulauit. namque vbi iudicij aduenit dies; citato ad tribunal Ignatio, multa in eius vitâ ac mores improbe mētitus est Michaël. ad quæ cum Ignatius admodum sedate respondisset, prolata ad extremum epistola ac recitata, institit ab aduersario quærere, numquid eorum rerum meminisset? num chirographum agnosceret? Tum ille re inopinata perculsus, victusq. conscientia, repente pallefcere, titubare, frigido sudore perfluere. quod vbi animaduertit Præfectus (is erat Benedictus Conuersinus, vir prudens, & in causis cognoscēdis apprime versatus) confestim suspicatus coitionem ac dolum, data opera Michaëlem diligenter interrogat: cumq. non obscuris vestigiis ad ipsa fraudis cubilia peruenisset, seuerâ calumniæ vindicem sese præbuit: ac multis verbis increpitum calumniatorem (quamquam Ignatio pro ipsius periculo deprecante) insuper multauit exsilio.

H Post

Post hæc Ignatius flagitare & virgere, vt duo conspi-
 rationis nefarię principes, quorum alter Mudarra, al-
 ter Barreria vocabatur, Hispani ambo, quæ priuatim
 in circulis cœtibusq. iactarant, eadē coram Præfecto
 palam ac legitime exponerent, vt sibi diluendi crimi-
 na, & se sociosq. purgandi copia fieret. Misso igitur
 viatore, vadimonium obire coguntur. At illi, vetera-
 tores & callidi, & cum in foro iudiciisq. diu multūq.
 versati; tum etiam recenti Michaëlis malo facti cau-
 tiores, vbi ad tribunal adfuere, per summam dissimu-
 lationē se de Ignatio ac sociis & sentire quàm opti-
 me, & ad eam diem sensisse respondent: neq. vllum
 esse crimen, quod ipsi quidem in eorum vitam mo-
 resq. coniciant. Atq. hæc, & alia eiusmodi coram iu-
 dice: rati nimirum fore, vt Ignatius præclare secum
 actum existimans, quod imminens calumniæ pericu-
 lum euasisset; tam illustri præsertim accepta satisfac-
 tione proinde quiesceret. At ille multa ac magna,
 quæ ad iuuandam Ecclesiam pertinerent, mente ac
 cogitatione cõplexus; veritusq. ne si quid suspicio-
 nis incõmodæ, aut si qua dedecoris nota nascēti So-
 cietati adhæresceret, vel omnes in posterū ipsius co-
 natus irritos redderet, vel certe magnū rebus geren-
 dis impedimentum afferret; à Præfecto etiam atque
 etiam postulare, ne fictæ aduersariorū palinodiæ fi-
 dem haberet: eos quippe alia tum sermonibus, tū per
 epistolas longe lateq. vulgasse, ac quæ tunc ad rēpus
 accõmodata, iudicij metu perterriti dixerint. quæ nisi
 à magistratibus rite cognita & quæsitā publice coar-
 quantur, malo videlicet publico per summum nefas
 hæsurā in Societate magnam infamiam. proinde iu-
 re se postulare, vt in sua dicta vitamq. omnē diligen-
 ter inquirat; se suosq. ad causam vsq. cognitā in vin-
 culis

culis habeat, ac prout re ipsa cōpererit, ita pronūtiat. Hæc igitur, & alia id genus, Ignatius. Contra, aduersarij, veriti ne si quæstio perageretur, ingēti suo periculo ac damno paterent ipsorū artes atq. mendacia, per se suosque omni ope contendere ac niti, vt Præfectus ab instituta cognitione desisteret. Iamq. vtpote qui plurimum opibus & gratia poterant; in suam sententiam non modo Præfectum, sed Legatū etiam, qui Vrbi pro Pōtifice summo cum imperio præerat, Cardinalem Neapolitanū adduxerant. quinetiam ex ipsismet Ignatij sociis non deerant, qui, aduersariis iam à suscepta actione deterritis, & sponte cedentibus, non vltra instandum, virādas lites, paci & quieti consulendum esse censerent. At vero Ignatius in posterum longe prospiciens, eoq. iudicio non tam suā, quā Christi Domini causam agi prudēter animaduertens, nullis neq. minis, neq. promissis, nec suasionibus de sentētia deduci se passus est. cumq. omni ad eam rem conatu non semel adhibito, propter aduersariorum gratiā atq. potentiam nihil plane proficeret; non dubitauit, consulto per sacrificia precesque Deo, ad ipsiusmet Pontificis maximi fidem opemq. confugere, qui Nicæa per eos dies, adulta iam æstate redierat, & in Tusculano secessu valetudinis causa morabatur. Facili ergo ad principem aditu, quo die venit, admissus Ignatius, Latino sermone (quippe qui nondū satis Italice nosset) eidem ex fide retulit, quo cōsilio à militari vita sese ad animorū auxilium, atq. ad litterarū studia trāstulisset: ac dum rem Christianam pro virili parte administrat, quoties, quot locis, quibusve nominibus accusatus & absolutus fuisset. Nuper etiā ab Hierosolymitana peregrinatione bello prohibitū (quod Pōtifex ipse nō ignoraret)

H ij se, cete-

se, ceterosq. eiusdē instituti laborisq. socios, qui se vitamq. suam ad Christianę religionis amplificatiōnem Sedi Apostolicę mancipassent, cum maxime in vrbe Roma populum docere insistent, paratique in omnem quamuis arduam atq. longinquam expeditionem, eiusdem Pontificis reditum nutumq. auide præstolantur; circumuentos repente iniquorum insidiis, & summam in inuidiam nō modo in Vrbe, sed etiam apud remotas nationes adductos, ne id quidē à magistratibus obtinere posse, vt iacta in suos mores vitamque crimina in cognitionem vocentur. Sibi quidē proprię vtilitatis & nominis rationem (quamuis ea per se negligēda non sit) minus antiquam esse: sed quoniam eodem iudicio & ipsorum existimatio, & animarum salus agatur (omnium enim qui ad rem publicam accedant rationes, non veritate solum, sed etiā fama niti) petere se & orare, ne grauetur pro sua sapiētia ac potestate perficere, vt Præfectus Urbis inchoatam quæstionem primo quoq. tempore peragat; ne in Vrbe totius æquitatis parente, contra paucorum factionem opesque nullum inopiæ ac solitudini præsidium fuisse videatur. Sub hæc audita Pontifex bono esse animo iubet Ignatium; & collaudata (quod antea fecerat) ipsius & sociorum industria & pietate, Præfecto per codicillos imperat, iudicium vtiq. reddat Ignatio, causam rite cognoscat, feratque pro veritate sententiam. Equidem hoc loco adesse mihi animis velim eos, qui Deū res humanas negligentem circa cæli cardines otiosi, non minus inepte, quàm impie fabulantur. ex iis quippe quæ cōsequuta sunt, nemo sanus, paternam cælestis numinis curam ac prouidentiam in suos, non clare perspiciat. Cum enim tota aduersariorum actio ea maxime calumniā niteretur;

niteretur; Ignatium sociosq. variis locis iure damnatos, ambustosq. iudicij flamma per dolum effugisse; cumq. longum & operosum esset, nemine prefertim necessaria in eam rem impendia subeunte, ex tam remotis disiunctisq. prouinciis rei gestæ seriem litteris consignatam, testibusq. firmatam ex forensi formula petere; plane diuinitus factum est, vt quotquot in Italia, Gallia, Hispania Ignatij iudices exstissent, sub ipsum ferendæ sententiæ tempus Romam fere omnes alius alia de causa conuenerint. Ioannes Figheroa, quondam Archiepiscopi Toletani Vicarius, is qui Compluti primum de Ignatij fama capiteque cognorat, grauibus de causis Neapolim à Cæsare missus, in reditu commodum Romæ substiterat. Venerat eodẽ à Gallia, Parisiensis Inquisitor Matthæus Ori, Dominicanus, apud quem Ignatius, vt supra dictum est, semel iterumq. ab improbis fuerat accusatus. Deniq. in tempore Gaspar etiam Doctus à Venetiis adfuit, qui habitæ in ea vrbe in Ignatium quæstioni præfuerat. Hi omnes in iudicium adducti, aduersariorum commenta detexere, cum summa testificatione virtutis ac pietatis Ignatij. Præterea litteræ ciuitatũ, apud quas Italia tota Patres aliquandiu vixerant, per idem tempus allatæ, magnum pondus ad illustranda ipsorum merita, & refellendas iniquorum calumnias attulere. Iam vero Hercules quoque, secundus hoc nomine, Dux Ferrariensium, qui Patribus familiariter vsus, iisdemque peccata ritu Christiano confessus, ex eorum etiam manibus corpus Domini sumpserat; libentissime fecit non modo vt per epistolam, sed etiam vt per legatum perspectæ ipsorum innocentia ac sanctitati debitum testimonium laudesq. tribueret. Quibus rebus adductus Urbis Præ-

fectus, urgente præsertim Pontificis iussu, quamquam aduersariis omni studio contra nitentibus, denique sua sententia Ignatium & socios omni non modo culpa, sed etiam culpæ suspitione liberauit verbis amplissimis, eiusque sententiæ, ad vindicandam insonitum famam, varias in prouincias testato descripta exempla dimissa. quibus ex rebus dici vix potest quantum Patribus vbique honoris & existimationis accesserit. Atque hac maxime ratione diu suppressa atque occultata veritas extulit aliquando sese, ac malitia superata, processit in medium: quæq; machinamenta diabolus ad teneram adhuc Societatem deformandam atque adeo præfocandam artificiosè parauerat, ea ipsa, moderante rem numine, in eius maxime decus & incrementa cessere. At vero insidiatorum longe dissimilis fuit exitus. Namq; administrator consceleratæ calumniæ Michaël, fraude patefacta (quemadmodum dicebamus) in exsiliū actus est: Mudarra vero, & Barreria, factionis & coitionis duces, cum deinde manifestis hæreticarum opinionum criminibus tenerentur; alter mature sibi fuga cōsuluit, effigiemque suam pro se iudicibus concremandam reliquit; alter autem comprehensus, & causa cognita perpetuo carceri addictus, ad extremum tandem morte iam imminente resipuit: eidemque animam agenti quidam è Societate ad extremū vsq; spiritum assedit; quæque illi tempori tribui solent, pietatis & caritatis officia præstitit. Porro Lutherianus ille concionator, qui totam conspirationem scelusq; conflat, intra catholicorum castra per fraudem aliquandiu versatus, cum religionis ac pudicitia simulationem ultra sustinere non posset, larua deposita, palam fidei & continentia bellum indixit,

atque

atque ad optata hæreticorum lustra popinasque se contulit.

Ignatius & ceteri Patres de constituenda Societate deliberant. CAP. IX.

HAc igitur falsæ accusationis procella Ignatius sociiq. defuncti, primum omnium (vt æquum erat) ingentes & vniuersi communiter, & singuli priuatim egere diuinæ clementiæ gratias: deinde, partim quòd aliqui subinde ad Ignatij institutum aggregabantur; partim etiam quòd inaudierant, aliquot è suo numero varias in vrbes atq. prouincias iam tum rogatu Principum à summo Pontifice destinari; visum est faciendum, vt de stabilienda quàm maxime ad Dei gloriam, salutemque animarum Societate primo quoq. tempore inter se consulerent. ad eam quippe diem, communitantū officio ac pietate ducti, sine certis & propriis legibus ac magistratibus vixerant. Ergo precationibus, ieiuniis, & sacrificiis in eam rem quàm accuratissime adhibitis, quotidianæ vitæ munera laboresq. ita partiti sunt, vt diurna tempora Dei verbo, consuetisq. functionibus; nocturna vero priuatis inter se colloquiis, & necessariæ consultationi darent. Prima igitur nocte quæsitum est, vtrum Pontificis iussu digressi, prout se daret occasio, suam quisq. sine aliorum consensu vel respectu rem agere; an potius, quamquam corporibus locisq. disiuncti, animorum tamen conspiratione, & meritorum communionem, vt adhuc, fuerant, sic in posterum coniuncti esse deberent. Dictisq. sine variatione sententiis, nullum fuit dubium, quin tam suavis, tamq. arcta societas,

H iij Dei

Dei prorsus munere ex tam diuersis moribus linguisq. coalita, omni conatu studioq. retinenda foret; tum ne qua Spiritui sancto iniuria fieret, à quo diuinitus fuerant in eam consensionem adducti; tum vero, ne concordia atq. vnitatis bonum amitteretur, quo nihil est ad res magnas atq. arduas moliendas, & obstantia quæque perrumpenda, valētius. Cum hæc & alia multa in eam sententiam ingenti alacritate & gaudio spirituali pro se quisque dixisset, magnopere incensus ad mutuam caritatem & beneuolētiā animis, cœtus ille dimittitur. Proximo deinde confessu de religione relatū est, placeret ne ad vota duo Paupertatis Castitatisq. rite suscepta, tertium perpetua item Obedientiæ adiūgere, & è suo corpore eligere, qui ceteris ampla cum potestate præesset. In eam rem, quod maioris momēti videbatur esse, diem proferri placuit, spatiumque seorsum singulis ad deliberandum dari, atq. interim instauratis precationibus & sacrificiis, diuinæ sapientiæ lumen opemque diligenter exposci. Vt igitur eius consultationis dies aduenit, omnium in vnum congruere sententiæ, quandoquidem Christum Dominum ac magistrum sibi pro viribus imitandum cuncti susceperant, quoniam ille sese perfectum atq. integrum holocaustum Deo parenti pro salute humani generis obtulisset, prorsus oportere vt ipsi quoq. pro suo modulo Christū effingerent: ac quemadmodum singulorum corporis bona per volūtariam inopiam, corpus ipsum per castimoniam Deo immolatū esset; sic animus quoq. ante cœlestes aras per obedientiam spiritualis victima caderet, præsertim cum hoc sacrificio nullum diuinę maiestati gratius aut suauius esse constaret. Ergo sine controuersia deligendum videri, cui omnes in terris
tamquam

tamquam Christo parerent; cuius in verba iurarent; deniq. cuius sibi nutum ac voluntatem instar diuini cuiusdam oraculi ducerent. His ita constitutis, deinceps quæsitum de huius ipsius potestate, vtrum certo dierum spatio definitam, an vero perpetuâ esse oporteret. Perpetuam esse placuit omnibus, idq. cum alias ob causas, quas commemorare hoc loco necesse nō est, tum vero vt negotia grauiora, quæ ad conficiendum non modo plenæ libertatis, verum etiam longifere temporis indigent; leniter, & ex animi sui sententia posset ad exitum sine vlla trepidatione perducere. Additū ad hæc, vt Societatis candidati, cum aliis experimentis, tum vero præcipue spiritualibus exercitationibus, peregrinatione, & infimis publici alicuius valetudinarij ministeriis probarētur. Itemque, vt quicumq. Societatis instituta profiterentur, ij ad tria solemnia vota, quæ nobis cum aliis dicatis Deo familiis fere communia sunt, quartum nominatim adiungerent; quascumq. ad fidelium vel infidelium terras Christianæ rei causa Pontifici maximo ipsos mittere placuisset, eo sine vlla tergiuersatione, atque adeo sine vlla non modo mercede, sed ne viatici quidem petitione proficiscendi. ac simul, concepta verborū formula sese obstringerent, puerili ætati per catechesim erudiendæ; quòd hoc remedio nullū ferme efficacius foret ad intemeratam fidem tuendam, ac prauæ religionis prohibenda contagia. Atque hoc maxime quarto voto à ceteris religiosis minima Societas nostra distinguitur. Hæc igitur & alia id genus nonnulla per eos dies ab Ignatio patribusq. decreta sunt: eidemq. Ignatio negotiū datum, vt ea in summam redacta, Pontifici maximo primum Apostolica auctoritate sancienda atq. approbanda proponeret;

deinde

deinde vt eadem ipse postea per otium fusius explicaret ordinaretque, & quàm accommodatissimas ad Societatis vocationem & spiritum leges canonesq. perscriberet.

*Patres in varia loca Pontificis iussu
discedunt. CAP. X.*

Vb hæc ferme decreta, Pontifex maximus aliquot operarios ab Ignatio in varias agri Ecclesiastici vineas postulauit. Id nostræ Societati fuit Apostolicæ peregrinationis exordium. Rainutio Farnesio Cardinali, eximia spe summæ virtutis adolescēti (qui multo deinde post, matura virtute vir, Bononiensis Episcopus obiit) per eos dies cum amplissima potestate legatio Parmensis obuenerat. Huic, Pontificis iussu, legationis comites, & rerum spiritualium administri duo, Petrus Faber, & Iacobus Laines ab Ignatio dati: Senas vero in Etruriam, Paschasius ad instaurandam sacri cuiusdam cœnobij disciplinam ab eodem Pontifice missus est. In Ænariam seu Inarimem insulam, pacificationis gratia non leuis momenti, Nicolaus Bobadilla: Brixiam in Cenomannos ditionis Venetæ, Claudius Iaius grauibus item de causis abiit. Ac per idipsum tempus etiam in extremas terras primū Societati patuit aditus. Brasilicam oram, & præterea quidquid inter inaccessum olim Bonæ spei promontorium, vltimosq. Sinas interiacet maritimi tractus, Indo & Gange superato, Lusitani, armatis classibus, ante annos aliquot, ingēti ausu & labore, æque fortiter ac feliciter aperuerāt. neq. Ioannem hoc nomine tertium Lusitaniæ Regem insigni virtute ac pietate virum,

virum, vlla magis angebat cura, quàm vt barbaras illas nationes à misera dæmonû seruitute ad vnius veri Dei notitiã cultumq. traduceret. atq. ob id ipsum, quos in ea mitteret loca præcones Euangelij, & moribus & eruditione præstantes, tota Europa impedio conquirebat. Eius rei conscius Iacobus Gouea, is qui Parisiis in ipso virgarum periculo singularẽ Ignatij fidem virtutemque, ingenti cum admiratione cognorat, proculdubio statuit, illum & socios ad Indicam expeditionem fore quàm accommodatissimos, quoniam quidẽ ab Hierosolymæ accessu bello impediti, quemadmodum audierat, in Italia substitissent. Neq. tamen quidquam eius consilij ratus impertiendum Regi antequã ipsius Ignatij voluntatem explorasset, pro amicitia ad illum scribit, quàm libente Lusitanię Rege, quàm spatiosus bonorum industrię pietatiq. campus in India pateat. sibi quidem, quãdo illum & socios ab Hierosolymitana curatione arceat bellum, sanctissimis ipsorum studiis prouinciam in primis aptã videri. Si conditio placeat, vltro semet apud Regem totius negotij fore interpretẽ pollicetur. Ad ea, cum gratiarũ actione rescripsit Ignatius, neq. se, neq. socios esse iam sui iuris, quippe qui summo Christi Vicario semetipsi perpetuo nexu Obedientię mancipassent. proinde agendũ esse cum Romano Pontifice. quidquid ille iussisset, id vero sine mora facturos. Quo accepto respõso Gouea, cũ facile speraret à Põntifice impetrari posse; rem totã Regi suo per litteras aperit, ipsumq. exẽplar epistolæ Ignatij ad eũ mittit cũ summis illius & sociorũ laudibus, etiã atq. etiam suadẽs, vt eiusmodi virorum opera potissimũ vtatur, neu tã præclarã occasionẽ elabi patiatur è manibus, cui similit̃ fortasse nullam sit in posterum habiturus.

Haud

Haud incassum adhibita hortatio. quippe Rex & sua sponte iam incitatus, & Gouæ talis viri monitis & auctoritate permotus, confestim Petro Mascarenia, suo apud Pontificem maximum Oratori mādāt mox in Lusitaniā redituro, det operam vt quā plures ex Ignatij disciplina secum deducat, Euangelij causa mittendos in Indiam, eaq. de re cum Ignatio quā primum agat: si res cum illo minus procedat, omni conatu cum ipso Pontifice transigat. vtiq. ne sine tali comitatu reuertatur ad se. Hoc tam seuerō mandato legatus accepto, sine cunctatione Ignatium conuenit, ac pauca præfatus (vt fit) conciliandæ beneuolentiæ; mādātum sui Regis exponit, Patresq. minimum sex in missionem Indicam postulat. Ad quem ille submissa oratione, tam honorifico Regis de se iudicio gratias cum egisset, eadem ferme quæ ad Goueam respondit: quod ab se petatur, totum id è summi Pontificis voluntate imperioq. pendere. qui tamen, si, quid ego sentiam quæris (inquit Ignatius) vnum aut alterū fortasse tibi concesserit, plures vero nequaquam. At ille cum nihilominus in eodem postulato persisteret, Dei fidem & hominum testans, nusquam operam collocari fructuosius posse; tum Ignatius, quasi futura prælagiens, familiari ac placido vultu: Deus, inquit, meliora, clarissime orator. quippe si è tam exiguo numero, sex vnā dūtaxat in provinciam demas, quātulum, quæso, reliquo terrarum orbi supererit? Neq. tamen idcirco ille ab incæpto desistit. quoniam Ignatium flecti posse diffidat, ad ipsum adit Pōtificem, narrat quid sibi ab Rege mādātum sit, suppliciter etiam atq. etiam obsecrans, ne in tam honesta causa, tamq. pia, frustrari se, Regemq. suum concepta peropportuni subsidij spe patiatur.

Hic Pon-

Hic Pontifex, quamquam lætus ab vrbe Roma potissimum, vt par erat, peti sacri Euangelij nuntios, & insuper, tanto Regi, tamq. de Romana Ecclesia bene merito gratificari vehementer exoptans; tamen, vt in tali negotio, ne videlicet seruis Dei ad omne paratis obsequiū abuti pro potestate videretur (qua erat lenitate ac sapientia vir) audito legato, rem ipsam probauit, de numero ad arbitrium reiecit Ignatij. Is proinde (sane quàm ægre ferente Mascarenia, neque tamen aspernāte quod datum est) post multas in eam rem fusas ad superos preces, quemadmodum antea significauerat, duos dumtaxat glorioso muneri destinavit: Simonem Rodericum Lusitanum, & Nicolaum Bobadillam, qui cum idcirco Romā euocatus, grauiter ischiade laboraret: neq. legatus Regius maturo iam reditu exspectare diutius posset, ægro Bobadillæ, sibi que vicem ereptam dolenti, Franciscus Xauerius repente sufficitur. Erat omnino laboriosa prouincia, iterque longinquum: & cum fere nullam in spem reditus, tum vero in apertum pene quotidie vitæ discrimen. Sed quæ alios ab eiusmodi consilio retardassent, ea ipsa incitamenta fuere Patribus, cum se quisque tali sorte præ ceteris beatum existimaret. Ac Simon quidem parata in Lusitaniam nauis celeriter antecessit: ac deinde Regis Lusitaniæ iussu, procerumq. rogatu, quamuis inuitus, in eadem prouincia substitit. Xauerius autem, vt delatū ad eum est, confestim exsiluit gaudio, datoq. sibi tempore vix quod satis esset ad laceram attritamq. tunicam resarciendā, & salutandos fratres; cum legato postera die profectus est, immortales agens Domino gratias, quòd se deniq. voti compotem effecisset. Perpetuas quippe clades pereuntium ex ignoratione Dei, in vltimis regionibus

gionibus, animarum, iam ante miserari, & messis potissimum Indicæ magnitudinem crebris cōsueuerat vsurpare sermonibus. Quin etiam per quietē non semel erat sibi visus Æthiopem in humeros sustulisse vsq. adeo pōderosum, vt ipsa oneris magnitudine excitaretur è somno mire defatigatus, mēbrisq. omnibus dolēs : continuoq. rem omnē Iacobo Laini patefaciebat eiusdē cubiculi socio. Hęc igitur fuere nostris hominibus Pontificiæ missionis initia: Patresq. in varia deinceps loca profecti, maiorem in modum aucta Societate, institutisque supplementi causa tota ferme Europa collegiis, domibusve, res eas Deo duce atq. adiutore gessere, quæ proprio, & quidem iusto volumine ipsæ per se ad enarrandum indigeant.

Ignatius plebi fame periclitanti succurrit.

C A P. XI.

NEq. vero Ignatio & ceteris qui remanserāt Romæ, negotium defuit. Erat annus à Virginis partu M. D. XXXVIII. insignis annonę caritate, ac per hiemem præcipue tanta frugum inopia, vt passim iacentes in publico pauperes frigore fameq. confecti, miserandum in modum exspirarent. Quo spectaculo commotus Ignatius, tantæ calamitati sibi omni ope subueniendum putauit. Iamq. è Garzonij villa, cum suis in Urbis frequentiora loca migrauerat, laxiore sibi ab amicis domo conducta, ad circum Flaminium, in ea regione quæ sancti Angeli ad forum Piscarium hodie dicitur. In eius igitur domus ampla cœnatione fœno stragulisq. dispositis, & in pauperum alimenta elemosynis vndiq. corrogatis, in omnes partes dimisit qui in
id hospi-

id hospitium, vt quemq. periclitantem extrema inopia inuenissent, vel inter manus, prout res ferret, vel gestatoria sella deucherent. Cum strenue curaretur, adhibitis etiam vbi opus esset, adiutoribus baiulisque, breui numerus decumbentium ad quadringentos ascendit. Hic vero, eodem Ignatio præside ac duce, Patrum fratrumque sese caritas ac virtus exercuit. Diluculo quotidie linteati omnes ad imperia accipienda præsto aderant. Inde ad sua quisq. officia discurrere sine vlla perturbatione vel tumultu; alij recens illatos pauperes clementer exuere, & calida elutis corporum sordibus in lectulo collocare; alij assidere languentibus, eosdemq. amicissimis consolari verbis. hi cibos aut domi excoquere diligenter, aut aliunde missos instruere; illi fercula inferre, & longa inedia propemodum enectis pretiosa instillare liquamina: hi cubilia sternere, illi scopis pauimenta purgare: deniq. certatim omnes munere suo ita fungi, vt præclare testarentur, in minimis illis agnoscere se Regem regum & Dominum dominantium. neque vero corpora solum egentium, sed animi quoque eadem opera curabantur. Plurimi quippe rudes, Christianæ doctrinæ præceptis probe instituti, multi à turpi questu, fraudibusq. deterriti, & quod caput est, sacra omnes confessione expiati, ac pane cælesti longo interuallo refecti sunt. Deinde vt aliqui conualuerant, succedentibus inuicem aliis, cum tegumentis ad frigus arcendum, & certo pecuniæ subsidio dimittebantur. Ea res per Urbem vulgata, magnam populi beneuolentiam conciliauit Ignatio. atq. ad eam Christianæ humilitatis caritatisq. officinam visendam interdum promiscua turba, noctu vero etiam viri principes ventitabant: ac tanta fuit exempli vis,

vt qui-

vt quidam, cum præsentibus non suppeteret sibi nummi, depositis illico in usus pauperum vestimentis domum seminudi reuerterint. Alij etiam sancta æmulatione incitati, eiusdem conditionis homines, quorum non deerat passim copia, hospitio susceptos benigne curarunt. Multi præterea proceres, in gloriosi operis perfectionem, Ignatio pecuniæ summam ultro detulere non leuem. Qua in re Margaritæ Austriacæ Caroli V. filia, Octauio Farnesio nuptæ, Placentinorum & Parmensium hodie Duci, pietas ac beneficentia vel in primis enituit. Atq. eius pecuniæ, cum Ignatius intelligeret, se vel maxima eorum qui contulerant voluntate, partem aliquam in suas & suorum necessitates erogare posse; tamen tanta fuit religione vir, vt ne obolum quidem nisi in externorum pauperum commoda insumpsit, relatis in codicem accurate nominibus, vt omnium prorsus ratio constaret. Atq. hunc maxime in modum labor ad exactam vsq. hiemem secunda ciuitatis admurmuratione perductus. ac vere demum ineunte, frumenta partim ab iis qui suppresserant, sponte prolata; partim à magistratibus aliunde conuecta sunt. Ea re non mediocriter annona laxauit; grauique perfuncta periculo plebs, Deo adiuuante, ad solitos quæstus & opificia rediit.

Confirmatur à Pontifice maximo Societas.

CAP. XII.

INterea, cum ad Ignatium studio religionis aliqui subinde se adiungerent; nequam immemor ille, quod ad Societatem confirmandam attinebat, negotij paulo ante suscepti; quidquid à publicis occupationibus otij
datum

datum est, in eam ipsam rem diligentissime cōtulit. ac primum totius instituti formulam (fufius postea explicādam) ad certa capita dilucide redegit, ac breuiter. deinde nactus opportunitatem, quòd Pontifex maximus per autumnī ferias è turba negotijsq. Tibur sese receperat; eam formulam auctoritate Apostolica sancendam eidem Pōtifici suppliciter obtulit per Gasparem Contarenum Cardinalem, de quo supra dictum est, ob egregiam virtutem sapiētiāq. Principi in primis acceptum, nostriq. ordinis amicissimum. quam ille vbi perlegit; confestim, Spiritus, inquit, Dei est hic. ac multa præterea in eā sententiam adiunxit, quare cōsideret recentem huiusce manipuli ardorem, tali tempore diuinitus excitatum, afflictis Ecclesiæ rebus non leui tum præsidio, tum ornamento futurum. Verumtamen, vt in tanta re ne minus consulte quidpiam statuisse videretur, totum negotium delegauit tribus viris è sacro collegio Cardinalium, apud quos minimum locifore putauit gratiæ. In ijs fuit Barptolemæus Guidicionius Lucensis, vir diuini humaniq. iuris apprimè peritus, idemq. nouarum religionum adeo non amicus, vt de ijs ad certum numerum redigendis librum etiam conscripsisse dicatur. Is, præiudicata iam causa, collegas nequaquam propensos in Ignatium, facile in suā sententiam adduxit, certamq. propemodum confectamque rem, consilio & auctoritate sua pene discussit. Quod vbi sensit Ignatius, parum præsidij ratus in hominibus esse, ad opem diuinam de more confugit. ac præter ieiunia, supplicationes, ceteraq. ad numen propitiandū adhiberi solita, cęlestes in super hostias eo tantū nomine per se & per amicos immolauit, ad tria millia. qua procuratione,

ratione, intra finem anni vertentis, cum ceterorum, tum præcipue Guidicionij ita immutata voluntas est, vt cum de multitudine religionum cohibenda idem quod antea omnino sentiret, huic tamen refragari se vltra negaret posse, diuino videlicet monitu, & occulta spiritus operatione vehementer instinctus. Ita, qui diu valde anxios habuerat Patres, eorumq. spem varijs frustrationibus propemodum extinxerat, idem vna cum ceteris collegis repente placatus ac fauens, rem vltro suscepit, commendauitq. Pontifici, Tibure denuo commoranti; qui libentissimo animo & Societatem ipsam, & Societati inditum nomen rite sancteq. approbavit V. Non. Octobris, anno M. D. XL. idq. testatum voluit esse publicis litteris eodem die locoq. datis; cum eo tamé, vt in vniuersum socij ne plures sexaginta numerarentur. Ea videlicet fuit nouellæ Societatis quædam quasi probatio. si quidem triennio post, cum varijs locis atq. prouincijs Deo adspirante constaret egregius operæ fructus; ab eodem Pontifice limes ille omnino sublatus est, liberumq. Ignatio & successoribus relictum, cui libet petenti Societatem dare. quod item apparet diplomate dato pridie Idus Martias anno M. D. XLIII.

Præpositus Generalis creatur Ignatius.

CAP. XIII.

IGITUR post multas difficultates approbata deniq. Societate; gratiæ primum (vt equū erat) actæ superis, quorum benignitate res bene feliciterq. vertisset: deinde, quoniã in dies à Pontifice missio Patribus imminabat; è suo corpore Præpositum Generalem (sic enim qui

qui cunctis præfesset appellare placuerat) primo quoque tempore deligere visum est. Societatis autem status per id tempus erat eiusmodi. Fraciscus Xaverius, & Simon Rodericus in Lusitaniã erant profecti. Petrum Fabrum Cæsaris legatus Ortizius ad Vormatiensem conuentum Pontificis permissu in Germaniã adduxerat. Iacobus Laines Parmæ, Claudius Iaius Brixie, Senis Paschasius agebant. In Brutios Nicolaus Bobadilla discesserat. Cũ Ignatio Romæ duo dumtaxat è Patribus versabantur, Salmeron, & Codurius. tyrones vero, qui nomen dederat Societati, partim apud Ignatium erant, partim studiorum causa ab eodem Parisios missi, necessaria ad bellum spirituale arma enixe parabant. quidam etiam ad res domesticas componendas in Hispaniam profecti; & concionibus iam tum, & colloquijs, ingenti hominum approbatione, Societatis nomen longe lateq. vulgauerant. Hoc Societatis statu, cũ Præpositi eligendi tempus adesset, Patres qui quidẽ in Italia erant, per litteras moniti, quod rei Christianæ cõmodo facere possent, creandi Præpositi causa ad Urbem accederent; sub initium Quadragesimę anni M. D. XLI. cõuenere omnes, vno dempto Babadilla, quẽ in oppido Bisiniano tum maxime res gerentẽ, abduci rursus ab opere Pontifex noluit. Is, & ceteri qui longius aberant, suum quisque in schedula suffragium rite obsignatum, partim in discessu reliquerant Romę, partim deinde misere inclusum epistolis. Ac primum tridui supplicatio indicta, vetitumq. inter ipsos de Præpositi electione colloquium est. deinde coniectis in urnam schedulis, triduum insuper continuatę preces: ac septimo denique die legitime extractis recitatisq. suffragijs, Præpositus declaratur Ignatius,

nemine præter ipsum Ignatium discrepante: namq. is consulto, ne vnum nominatim ex omnibus diligendo, ceteros quodammodo notasse videretur; in schedula scripserat, se ad eum accedere, in quem plurima suffragia conuenirent, vno se dumtaxat excepto. Igitur explorata iam numinis voluntate, ad Ignatium venerabundi accurrunt Patres. at ille, parendi nimirum longe quàm imperandi cupidior, se uero vultu iubet eos absistere, negatq. se munus viribus impar suis vlla ratione subiturum: multaq. serio disputat, cur alium potius quemlibet sibi sufficere debeant. Sed videlicet quibus rebus putabat voluntates Patrum alio posse transferri; eæ ipsæ vel maxime studia eorum incendebant. nihil enim ad conciliandos homines æque valet, atq. animi moderatio atq. submissio. quo factum est, vt nihil eorū quæ ad munus detrectandum Ignatius afferebat, aliquandiu non modo ad animum admitterent, sed ne ad aures quidem. Sed post multam denique altercationem ægre Ignatius tenuit, vt amplius in tertium diem obsecratione protracta, rursus in suffragium iretur. quo die cum idem prorsus omnium consensus exstaret, neq. iam locus tergiuersationi videretur esse; tum Ignatius: Quandoquidem vos in me potissimum eligendo perstatis, inquit, ego autem, meæ conscius infirmitatis, vestro iudicio salua religione assentiri nequeo; reliquum est, vt huiusce cōtrouersie arbitrum deligamus eum qui mihi à confessionibus est; quòque, vt scitis, vt or diuinæ voluntatis interprete. (is erat ante conditam Societatem frater quidam Theodosius ex ordine Minorum, cœnobij quod ad sancti Petri in monte aureo, qui fuit olim Ianiculus, appellatur.) Quod, ne frustra diutius tenderent

tenderent Patres, eo facilius concessere, quòd minime dubitabant, quin ipsorum suffragij prærogatiuā ille quoque sua sententia comprobaturus esset. neque eos fefellit opinio. Cum enim rem totam ad eū detulisset Ignatius, imbecillitatem suam corporis animiq. commemorans, dein etiam atq. etiam obtestans, vt se tanto onere leuatum vellet; ille, cognitare, tantum abfuit vt precibus Ignatij cederet, vt etiam obiurgauerit hominem, quòd, tam explorata diuina voluntate, Spiritui sancto diutius restitisset: & simul, ne dissimulationi esset locus, vltro adiit Patres, ac de suo respōso certiores fecit. Quibus rebus denique victus Ignatius, omni spe in vno Deo rei bene gerendæ reposita, dedit manus, diemq. constituit x. Kal. Maij, quo die ad auxilium diuinum implorandum, præcipua septem Vrbsis templa simul omnes obirent, & in diui Pauli potissimum (quoniā eius maxime Apostoli vestigia sequerentur) solemniprofessione suæ religionis vota susciperent. Vt igitur ea dies adfuit, in eo templo ad sacellum beatæ Virginis, vbi tum Eucharistia custodiebatur, quod sacellum ad imos gradus est aræ maximæ, sub ipsam cælestis panis communionem, ipse primum qui sacrificabat Ignatius, tum ceteri sua quisque vota clara voce de scripto ex Apostolici diplomatis formula nuncuparunt. deinde sumpto ex Ignatij manibus corpore Domini, post gratiarum actionem, sacratissima eius ædis loca religiose cum adijssent, circa aræ maximam, sub qua Petri & Pauli Apostolorum ossa condita sunt, cuncti cōsistunt, flentesq. præ gaudio, & suauissime amplexantes inter se, gratulantur denuo superis, quòd cœptis adfuerint, suamq. Societatem arctiori vinculo colligarint: deinde reli-

qua templa pari lætitia ac pietate circumeunt. Quibus rebus ingenti omnium consensu & cōspiracione peractis, magistratum Ignatius iniit. ac primum omnium, ad constituendam domesticam disciplinā adiecit animū, quæ digna tali instituto, digna Christianæ philosophiæ professoribus haberetur. Itaque ad ceteros prouocandos, atq. ad iacienda in tyronū animis veræ humilitatis fundamenta, in sordidis culinæ ministerijs aliquandiu versatus est ipse, tantum alacritate ac diligētia, quasi tum primum ad suā ipsius emendationem, vitæ spiritualis curriculum esset ingressus. neq. tamen interea grauioribus negotijs deerat, temporibus ita distributis, vt quātum liceret, vtriq. muneri satisfaceret. accedebat ad hæc, summus paupertatis amor, summa in victu cultuq. frugalitas; præterea in singulorum officijs exigendis, erratisque puniendis admirabili mista lenitate seueritas: in subleuandis vero omnium & animi & corporis necessitatibus, cura & vigilantia plusquam paterna. cumq. ad ea caritatis officia, prout res postulabat, opportunas insuper adhortationes & publice & priuatim adhiberet; haud sane difficile fuit, in animos, recentissimo tum Societatis spiritu, sponte incensos officio ac religione, eos mores eaque viuendi rationem inducere; vt (si cælestibus terrena comparare fas est) intra illa tecta parietesque, angelorum in humanis corporibus quidam conuietus videretur esse. nullæ tum querimoniæ, nullæ detractioes, nulli susurri quibus incommodæ suspiciones excitantur, & disiunguntur animi; sed acerrimū sui cuiusq. deprimendi submittēdiq. certamen; in superiorum iussis excipiēdis exsequendisq. alacritas ingens; mirus in cōmunicando interpretandoq. candor

candor atq. simplicitas; oculorum ac sensuum intē-
ta custodia; studium precatōnis ac solidæ virtutis
ardens; quæque ex his rebus necessario prouenit, ad-
mirabilis in magna nationum, ætatum, ingeniorum
varietate concordia. Itaq. coniectis, vt fit, omnium
oculis in ordinem nouum; breui non ad nostros tã-
tum, verum ad exteros etiam, salutaris exempli ma-
nare vtilitas cœpit. Adolescens quidam, egregijs
naturæ adiumentis, è Septentrionali plaga Romã
aduenerat, nō modo Lutheriana tabe infectus ipse,
verum etiam mire cupidus eiusdem longe lateque
vulgandæ. Is cum ex occasione sese in hominũ cœ-
tus infereret, verbisque venenatis clericorum vitam
ac mores summam in inuidiam vocaret primum,
deinde abductis à sacerdotum reuerentia mentibus
praua dogmata sensim instillare quotidie pergeret;
patefacta re, iussu magistratum cōprehenditur. qui
cum & ipsi per se, & sacre Theologiæ magistris ad-
hibitis, illum ab opinionum insania reuocare frustra
conati essent; ne quid intentatum relinquerent, æta-
tem & ingenium miserati, prius quàm in eum lege-
geretur, accersito Ignatio rem totã exponunt. quo-
niam ipsorum neq. adhortationes, neq. minæ pro-
ficient; habeat illum aliquandiu apud se, videat etiã
atq. etiam, vt errantem ouiculã ad Ecclesiæ caulas a-
liqua ratione traducat. Ille clementer acceptum he-
reticum domum adducit. neq. vero sapiētes iudices
frustrata spes est. siquidem adolescēs ab Ignatio so-
cijsq. amicissime habitus; eorũ dictis, factis, institu-
tis accurate obseruãdis paulatim affici atq. immuta-
ri Dei beneficio est cœptus; & quã antea respuerat
medicinã, libentius in dies accipere: ac demũ perse-
ueratibus Patrũ officijs, & diligentissima curatione,

eo processit res, ut euulsis letaliū dogmatum fibris priorem pertinaciam gemebundus agnosceret: nec ante à salutarī incepto destitit, quàm voluntaria abiuratione detestatus errores, ingenti bonorum tū admiratione, tum gaudio, cū Ecclesia sancta in gratiam redijt. Is deinde, quæretibus viris grauibus cur qui antea tot machinis oppugnatus peruicacissime restitisset, Ignatij deniq. & Patrum hospitio & consuetudine vinci se passus esset; sine cunctatione respondit, se illorum non tam disputationibus argumentisq. (licet in eo quoque genere valerent plurimū) quàm spectatę sanctitati virtutiq. cessisse: quod ita apud se prope necessario statuisset, à tam incorruptis moribus, à tãta pace atq. cōcordia, à tam bonis operibus rectã in Deum fidẽ abesse nullo modo posse. Quæ res documento esse potest hominibus nostris; licet ad conuertendas ad Christum animas ingenij ac doctrinæ præsidia requirantur, tamen conspecta vitæ morumque innocentia plus multo quàm litteris aut cōcertationibus profici. Alius quidam filius familias, desertis liberalibus studijs, ac repudiata omni disciplina, prorsus indomitus & effrænis, cum neq. à parentibus iam, neq. à magistris regi vllō modo posset; Ignatio traditur. cuius lenitate, itemq. ceterorum Patrū præceptis atq. institutis accuratissime excultus, posita paulatim ferocia petulantiaque, cunctis admirantibus ita pudicos modestosq. induit mores, ut vix minimum in illo vitium reprehēderes. Multi præterea omnium ætatum atq. ordinum, quos præceptis in omnem licentiam natura cupiditasq. corruperat, Ignatij consuetudine exemplisq. incitati, collegere sese, atque ad bonam frugem Deo adiuuante rediere.

Genera-

*Generalis Ignatius denuo Catechista munere
fungitur. CAP. XIV.*

PER eos dies nomen Societati dederat è Pontificia familia Petrus Codatius Laudensis, vir honoratus, & opulento sacerdotio præditus. Is, diuino prorsus instinctu, diuitijs & cõmodis omnibus propter Christum abdicatis, Marthæ munus in Societate sibi vltro depoposcit, & egregie præstitit; in alimèta Patrú (erat autem Vrbe tota notissimus, & apud principes gratiosus) eleemosynis vndiq. corrogandis. quæ res Ignatium & socios magna molestia liberauit; quippe quos in spiritualem proximorum salutem omni studio intentos, temporariæ curæ ad eam diem valde impedierant. Eiusdem Petri opera templum etiã proprium Societas nacta est sanctæ Mariæ à Strata, non satis amplum illud quidem, aut commodum, sed tamen in celeberrima Urbis regione, & ad Societatis functiones in primis idonea: cuius loco, dũ hæc scriberemus, Alexander Farnesius Cardinalis, Pauli I I I. Pontificis maximi nepos, ædem nomini IESV magnificentissimam regio sumptu exstruebat. Ei templo deinde adiũcta domus est, quam hoc tempore Patres incolunt, Philippi Archinti beneficio, Salassiorum Episcopi, qui tum Põtificis vices in diocesi Urbana gerebat, viri de Societate vniuersa in primis optime meriti. In eo igitur tẽplo Ignatius, professionis lege, sex & quadraginta diebus Christianæ catechesi operam dedit è loco superiore, magna & assidua non modo plebis, verumetiam præstantium virorum frequentia: prorsus, vt quidã ex optimatibus palam gloriarentur, beatosq. se ferrent,

rent,

rent, quòd nullam omnino ex Ignatij concionibus omisissent. Agèdi autem rationem sequebatur eiusmodi. Fidei præcepta & mysteria cognitu necessaria, primum ad vulgi captum explanabat, iterabatq. vbi opus esset, eadem sæpius: deinde opportunis digressionibus certos interim locos tractabat fusius, non tam ad ingenij vel doctrinæ ostentationem, quàm ad pietatem excitandam, populumq. permo- uendum accommodatos. idq. tam veris grauibsq. sententijs, tam ardenti vultu oculisque, vt diuini amoris ignem vndiq. spirare videretur, minime fucate eloquentiæ vir, nec in singulas voces numerosq. sollicitæ, sed ingenti animo, prout impetus tulerat, sua sensa prosequentis. Itaq. perorationem eius, nõ ineptus populi plausus, aut stultæ facundiæ commẽdatio sequebatur, sed alta suspiria gemitusque, & anteaactæ vitæ detestatio salutaris: vt vel defixis humi oculis tristes ac sibimet irati discederent: vel etiã illico sese ad sacerdotum pedes abijcerent confitendi causa tanto cum fletu atq. singultibus, vt linguã soluere, aut vocem in verba formare vix possent.

Societas augetur, distribuuntur prouinciæ.

CAP. XV.

INTER hæc Societas maiorem in modũ crescere, sublatisq. Põtificis decreto cãcellis, quos initio idem Pontifex (vt dictum est) illi probandæ præfixerat, multi certatim ad militiã spiritualem Ignatio dare nomina. Cumq. noui ordinis fama, bonusque odor instituti operis manaret quotidie latius; Patres varijs orbis terræ locis vehementer expetebantur. Itaq.

Itaq. ab Romana domo tamquã à metropoli, diffi-
cillimas in regiones, ciuitatum Regumq. inuitatu
missæ colonie; domusq. vel collegia ingenti appro-
batione cõstituta: primum omniũ in Lusitania, atq.
adeo in ipsamet India, sumptu ac munificẽtia Regũ
Lusitaniæ; tum aliorum pietate in Hispania, Gallia,
Germania, Italia. sed cum aliæ pleræq. nationes au-
de Societatem amplexæ sunt, tũ vero Sicilia & inui-
tauit perhonorifice, & permissu Pontificis maximi
acceptam, in primis copiose ac benigne tractauit;
adnitẽte præsertim Ioanne Vega Hispano (qui re-
gnum illud pro Cæsare administrabat) præstanti nõ
minus religione, quã prudentia viro; cuius, etiam an-
tea, dum Romæ legatus Cæsaris ageret, plurima &
maxima in Ignatiũ & socios egregiæ cuiusdam be-
neuolẽtiẽ documenta cõstiterant. Itaq. tam late iam
fusa Societate, nõ modo collegijs domibusve recto-
res præficere, vt antea, sed etiã Prouinciales præpo-
sitos quos appellant, cũ ampla potestate in singulas
nationes describere coactus Ignatius est. Ac primũ
Lusitaniæ præposuit Simonem Rodericum, deinde
Hispaniæ Antoniũ Araozium Cãtabrum, Italiæ Ia-
cobũ Lainem, Indiæ Frãciscum Xauerium, Germa-
niæ Petrum Canisiũ, Galliæ Paschasium Broëtium,
alijq. deinceps alios. Nam vrbana prouinciam, nisi
si quando grauiori valetudine premeretur, ad extre-
mũ vsq. ipse administrauit. Interea de Societatis v-
niuersæ progressu mire sollicitus, à singulis Prouin-
cialibus per litteras pensum exigere; vnicuiq. mãda-
re diligentissime quæ è re cõmuni essent; Romę ve-
ro, præter domesticæ disciplinẽ curã, de qua dictum
est, ceterasq. functiones, multa & graua quæ ad in-
crementũ ac defensionẽ catholicæ fidei pertinerẽt,
partim

partim cum summo Pontifice, Cardinalibus, legatisq. Principum coram, partim etiam cum ipsis Regibus atque Principibus per epistolas & interpretes agere. Accedebat ad hæc, sollicitudo ingens, atq. indefessus labor in subleuandis pauperum difficultatibus; orbium orbarumq. educatione ac pudicitia procuranda ruendaque, & perditis mulierculis à turpi quæstu ad frugem & continentiam traducendis.

Varie in Ignatium tempestates excitantur.

CAP. XVI.

VIBVS ille rebus dum Christi causam agit intrepide, multorū vt fit, odia simulatasq. contraxit. In ijs aulicus quidam (cuius nomini parcitur) eo tempore potens & graciosus, cum abductam à se mulierculam, quam misere deperibat, & in male nuptarum, vt appellant, cœnobio collocatam ferre non posset; sæuiore in dies concepta rabie, quam libido & amor incendebat, ita demum exarsit, vt pæne furere videretur. Ac primum, facta manu, fenestras cœnobij lapidibus petere, custodes infestare, minari: deinde in Ignatium auctorem, & socios, in circulis cœtibusq. omnia maledicta conferre, quin etiam ex occurso probris & contumelijs eosdem incessere; deniq. ad eos funditus euertendos, improbissimas in ipsorum vitam calumnias dissipare; quæ domos primum nobilium circumlatæ, celebratæq. sermonibus (quos partim prona in deterius persuasio, partim vāsani illius artificium dolorq. excitabat) ad Cardinales etiam, atq. adeo ad ipsum Pontificem peruenerunt.

Igitur

Igitur vulgus, vt est pluma & folio leuius, quos nuper summa cum approbatione suspexerat, eosdem repente contemnere, & acerbiorē in dies odio execrari, & singulorum caput dira imprecatione defigere; prorsus vt iam non modo cum proximis agere, sed ne pedem quidem ianua tuto efferre possent. Principes vero, licet magna ex parte fictas criminationes putarent, tamen rati subesse profecto nescio quid, quod tantæ inuidiæ flammam foueret; vel immutata, vel certe labefactata in Ignatium voluntate videbantur. At Ignatius, quamuis à sua suorumque consuetudine multos abduci non sine rei Christianæ iactura cerneret; tamen ratus mitigari hominis ferociam posse, primo rem dissimulare, atque adeo officijs cum improbitate certare: deinde vbi malum serpere quotidie latius, & ipsa patientia corroborari audaciam sensit; non tam priuato dolore, quàm rei publicæ detrimēto permotus, ad Summum Pōtificem adiit, ab eoq. suppliciter impetrauit, vt criminum, quæ sibi suisq. denuo obijcerentur, acre iudicium exerceretur ab Archinto Vicario, & Francisco Michaëlio Urbis præfecto. Ij, citatis omnibus ad quos criminum vel suspicio vel conscientia pertinebat, ac per diligentem inquisitionem calumniatoris fraude comperta, Ignatium & socios non modo absoluerunt lata sententia, sed etiam debitis laudibus & honore verborum extulerūt, increpito valde aduersario, pœnaq. proposita non leui, nisi à petulantia maledictisq. desisteret. nam, ne grauius in eum animaduerneretur, Ignatio in primis deprecatore perfectum est. ita, quod antea semper, tum quoque Ignatij sanctitatem illustrauit hominum iniuria, & Deo duce, virtus ac veritas, dum violatur, effulsit.

fulsit. Iisdem fere insidijs postmodũ appetitus Ignatius est à sacerdote quodam, qui cum domum catechumenorum administraret, ferre nõ poterat in ea regenda familia maiorem à loci præsidibus Ignatij rationem haberi, quam sui. Sed miser, Ignatio silente ac pro eodem orante, breui perfidiæ pœnas dedit, atrocibus enim antea vitæ sceleribus iusto Dei iudicio patefactis, quæ ad eam vsque diem astute suppresserat; sacerdotio spoliatus, & perpetuo carceri addictus est.

Regimen feminarum à Societate depellit
Ignatius. CAP. XVII.

INTEREA Elisabetha Rosella Barcinonensis, quæ Ignatij prima litterarum studia fouerat, Societatis IESV coalitæ & cõfirmatæ fama cõmota, Romam ex Hispania contulit sese, partim vt Ignatium lōgo interuallo reuideret; partim etiam vt vna cū quibusdam alijs pijs feminis ad normã illius atq; præscriptum ageret vitam. Atq; Ignatius quidem, sospitẽ aduentum mulieri de se optime meritæ gratulatus est, & omnia officia detulit quæ saluo religionis instituto præstare posset: curã vero feminarum suscipere sese negauit posse, plurimis grauissimisq; occupationibus impeditũ. At illa nihilominus instare; sanctissima veteris amicitia iura testari; postulati æquitatẽ obtendere; deniq; vbi magis magisque obfirmatũ vidit Ignatium, ad aulicas confugit artes. atq; vt erat nobili nata loco, per viros principes facile tenuit vt Pontifex maximus Ignatio munus id ipsum quod recusabat, iniungeret. Sed ea res
 magnum

magnum in Societatis commodum vertit, præter
 spem: ac nostros, non solum in præsens, verum etiã
 in posterum à tam periculosa prouincia liberauit.
 Etenim Ignatius, Pontificis iussu ea procuratione
 suscepta, paucis diebus tãtam difficultatem ac labo-
 rem sensit, dum querimonias mulierum audire, su-
 perstitutiones euellere, inanibus & curiosis quæstio-
 nibus respondere identidem cogitur; vt pæne plus
 ei negotij pauca femina, quã Societas vniuersa fa-
 cesseret. Itaq. licet Elisabethæ, pro eius in se prome-
 ritis gratificari admodum cuperet, tamen reputans
 apud se, quantum ex huiusmodi triciis detrimenti
 Respublica pateretur, simul etiam cogitans fore vt
 harum exẽplo aliã deinceps religiosã mulieres vir-
 ginesve idem à Societate in posterum expeterent;
 nequaquam ignarus quã periculosa, & suspicio-
 nibus plena sit ea consuetudo; priuati officij rationẽ
 posthabere communi vtilitati, ac totum hoc genus
 administrationis à Societate prõhibere omni ratio-
 ne constituit. Igitur adhibita (quod in omnibus
 grauioribus causis faciebat) præparatione diligenti,
 imploratoque per iteratas preces & hostias cælesti
 præsidio, ad Pontificem accessit, verbisque supplici-
 bus demonstrauit, ex onere sibi nuper imposito,
 quã exiguo cum fructu quantum laboris ac mo-
 lestiẽ pertulisset. ea ipsa re monitum quã aliena sit
 à Societatis instituto eiusmodi præfectura, petere se
 & orare, vt nõ ab illis modo, sed ab omnibus in per-
 petuũ feminarum collegijs gubernandis immunem
 Societatẽ esse iubeat; non defuturos aliorum ordi-
 num idoneos homines, qui id munus libẽter & cum
 fide obeant: sibi quidem & suis, prouinciam videri
 minime accommodatam, neque vero æquum esse,
 qui sese

qui sese ad omnium gentium auxilium, sine vlla regionum aut locorum exceptione, Christi Vicario mancipauerint, eorum operam & industriam, non sine graui publicæ rei damno, paucis regendis mulierculis implicari. Quibus rationibus ita permotus est Pontifex, vt supplicanti omnia large ac prolixè concesserit. Itaq. Societati ab eiusmodi munere vacatio in perpetuum data, eiusque vacationis auctoritas testata est trinis deinde litteris Apostolicis, quæ tempore procedente magno vsui fuere nostris hominibus ad eius generis pericula & molestias abigendas.

Honoribus in Societatem nostram Ignatius adiutum obstruit. CAP. XVIII.

A TQVE ijs difficultatibus perfuncta Societas, prosperum Dei beneficio cursum tenere videbatur, cum noua rursus in eam coorta tempestas est, eo quidem grauior & periculosior, quo in speciem lenior blandiorque. In ijs, qui per Germaniam varijs locis Domini vineam excolebant, Claudius Iaius è primis Patribus vnus, virtutem & sanctitatem suam cum genti vniuersæ, tum Romanorum Regi Ferdinando ita probauerat, vt eo Rex nullum profus ad curandas animas, atq. ad pastorale munus aptiorem existimaret. Is pro sua sapientia cum præclare intelligeret, regni causam cum causa religionis ita esse coniunctam, vt quantum de catholica religione detraheretur, tantum de obsequio multitudinis, & de imperij maiestate decederet; contra sæuientem eo maxime tempore Lutherianam pestem, velut vnicum remedium, quã optimos

Optimos animarum pastores & Episcopos omni diligentia conquirebat. Igitur vita functo per eos dies Tergestinorum Episcopo, quæ ciuitas est Istriae, (cui tum prouinciæ, quam dixi lues, propter vicinitatem Germaniæ imminebat) circûspectis diligenter omnibus & personis & rebus, denique ecclesiam illam Claudio Iaiio perspectæ sibi virtutis & doctrinæ viro tradere ac demandare constituit, sane, vt vulgo expetuntur huiusmodi sacerdotia, minime timendum videbatur esse, ne delatum vltro præsertim honorem Claudius repudiaret. Si quidem Tergestina cathedra cum in primis eius regionis ampla & honorifica est, tum vero (quod potissimû hodie quæri solet) vectigalibus haud sane contemnendis instructa. Verumtamen Rex, ne quid inscio Claudio cum Pontifice maximo ea de re transigeret; primum omnium litteras ad ipsum Claudium dat, Venetiis tum forte rei Christianæ causâ commorantem, ac nihil cogitâtem minus. quarum erat sententia, Tergestinum gregem orbum spiritali custode, circumquaq. frementibus lupis, in maximo versari discrimine; dignam esse vigiliam caritate Iaij, studioq. hominum seruâdorû; petere se, vt si à Pontifice maximo id ei muneris onerisve imponatur, ne recuset subire; & populo vtilem, & sibi gratam operam vehementer fore. Percussus inopinata re Iaius, primo cohorrui: non quo detestadum quid sibi oblatum putaret, sed quòd Episcopus, qua curam gerit animarum, diuinam pene virtutem, & omnibus numeris absolutâ postulet sapientiam: qua gradus honoris est (& quidem ad continendam in officio multitudinem ferme cum splendore opibusq. coniunctus) à spiritu humilitatis ac paupertatis, quem profitetur Societas I E S V, vehementer

K

menter

menter abhorreat. deinde, vt sese ex pauore collegit,
 fusus in preces lacrymasque, etiam atq. etiam obte-
 status est Deum, vt ab se tantum discrimen auerteret;
 neu se primum quasi ianitore speciosos titulos ho-
 noresve in Societatem ad id tempus intactâ inuehi
 fineret. tum rescripsit ad Regem, multis rationibus ei
 suadens, vt tam honorifico iudicio decoraret alium
 digniorem; lōge imparem suam imbecillitatem esse
 oneri; ac demum ita conclusit epistolam, vt omiſſis
 ambagibus, quod petebatur, præcise negaret. Quæ
 res iam satis incensum studium Regis, multo vehe-
 mentius inflammavit, quòd ita statueret, tantam in
 summa virtute & eruditione modestiam, nequaquã
 in priuatæ vitæ quasi tenebris delitescere, sed in edi-
 tissimo fastigio, vt luceret omnibus, collocari oportere.
 Ergo cum ex litteris Claudij diffideret, vllis aut
 precibus aut promiſſis flecti eius animum posse; per
 Pontificẽ ipsum, inconsulto vltra Claudio, rem con-
 ficere statuit. Ad eum igitur quàm accuratissime scri-
 psit, quanto in periculo Tergestina ciuitas versaretur
 Episcopo destituta: se quidem pro sua parte diligen-
 ter circumspexisse, quem nominaret aptũ ei munerit;
 nec vllum inuenisse aptiorẽ Claudio Iaio, Societatis
 I E S V presbytero, cuius innocentiam doctrinamq.
 exquisitam plurimis rebus esset expertus; sed frustra
 per litteras tētasse eius animum, in studio Christianæ
 humilitatis ita defixũ, & ab honorum insignibus ad-
 mittẽdis vsq. adeo alienum, vt nisi pro potestate co-
 portuno præsidio subleuandę. proinde suppliciter se
 etiam atq. etiam orare & obsecrare, vt Claudiũ pro
 imperio iubeat, delata sibi gubernacula munusq. si-
 ne tergiuersatione recipere, quoniam vt quisq. de se
 ipse

ipse minime alta sentiat, ac proinde studiose lateat,
 ita Ecclesiasticis functionibus & ipso Episcopatu
 dignissimus sit. Hæc igitur, & alia id genus multa, ad
 Pontificem. & simul Didaco Lasso mandat oratori
 suo, ut id ipsum & cum Põtificæ, & cum quibus opus
 fuerit, quàm diligētissime curet, prorsusq. conficiat.
 Eius rei fama cum per aulicos quosdam ad Ignatiū
 peruenisset; primo haud ita sane commotus est. nam
 & Claudij constantiæ, & Pontificis æquitati ac sa-
 pientiæ confidebat; & eiusmodi petitiones iam ante
 Societas, Deo adiutore, non semel eluserat. Verum-
 tamē ut quid esset rei clarius cerneret; continuo Ber-
 nardinum Maffeiū (qui tum erat Pontifici ab epi-
 stolis, ac postea in Cardinaliū numerum cooptatus
 est) vltro cōuenit, ac tota de re familiariter pro ami-
 citia sciscitatur. Ille haud sane grauate ipsam epistolā
 Regis ostendit, ad Pontificem summis cum Claudij
 laudibus & vehementi contētione perscriptam. qua
 lecta confestim Ignatius eadē de causa ad Regis ora-
 torem Didacum Lassum adit; qui litteras item ad se
 proprie datas demonstrat, & quidem magna ex parte
 ipsius Regis chirographo, etiā atq. etiam postulan-
 tis mandātisque, det operam, ut Episcopatus ab se in
 Claudium collati primo quoq. tempore auctor fiat
 Pontifex maximus, eiusq. auctoritatis diploma rite
 confectum ad se transmittat. His cognitis Ignatius,
 vbi tam iniquo loco rem vidit esse, pertimuit; sed ita,
 uti nequaquam animo caderet. ac licet se talibus ad-
 uersariis longe imparem sciret esse, tamen fiducia nu-
 minis omni ope sibi contra nitendum existimauit.
 atque in præsentia Didaco suadere conatur, ut ab
 actione rationi Societatis tam aliena desistat ipse, &
 simul ab ea mente Regem aliquo pacto deducat.

K ij quibus

quibus verbis cum nihil proficeret, quin potius ab homine rideretur, domum regressus quàm intentissimas preces & sacrificia de more suis indixit: deinde nactus opportunitatem, facilemque aditum, Pontifici demonstraui quanto res ea damno esset futura & Societati nostræ priuatim, & Ecclesiæ vniuersæ communiter. non quo dignitatis gradus ac tituli ipsi per se mali atq. improbandi sint, quippe ad Ecclesiâ regendam & ordinum discrimina retinenda induci diuinitus: sed quòd & perfectos viros requirât, quales pauci admodum omnibus sæculis exstiterint, & insuper ab huius minimæ Societatis instituto valde alieni esse videantur. Etenim quibus artibus, quoque spiritu excitata & conflata sit, eodem profecto alendam & conseruandâ esse: non amplitudinis & splendoris nimirum, sed humilitatis & parcimoniæ. Quòd si aditus in Societatem honoribus pateat, multum utiq. de vera caritate imminutû iri, quæ nihil omnino habet in vita propositum, nisi vnius gloriam Dei. nam (vt sunt hominû ingenia) & complures fortasse ad hanc religionem accessuros opum cupiditate magis, quàm diuini obsequij studio: & qui nuper adscripti sint, magnitudine laboris, & disciplinæ asperitate defatigatos, vt primum præsentis præmij commodum affulserit, mutato repente cursu, nouæ spem velificaturos. atq. vt maxime in officio cuncti persistent; tamen nisi præsentis iacturæ eatur obuiam, sine dubio Societati exitialem (quod Deus auerteret) exitum imminere. Id adeo vel inde facile perspicui posse, quòd paucis illis annis, quattuor viris ex ea familia præcipuis totidem Episcopatus delati sint, quos nisi fortiter ab sese Patrum virtus & constãtia reiecisset, videlicet alio deinceps atque alio dilabente, breuiter miseram

miseram Societatem ipsis luminibus cariturā fuisse. Atq. hæc quòd priuatim ad conseruationem ipsius religionis attineat. Iam si comunē spectemus utilitatem, nemini dubium esse quantum ex ea re detrimenti res publica perceptura sit. nihil enim omnibus ætatibus æque deplorandū fuisse, atque in tanta messis copia tantam operarum inopiam: atq. ex ea ipsa paucitate, qui vnicuiquam agro addicti affixiq. sint, longe minus utiq. proficere, quàm qui Apostolico ritu soluti ac liberi omnes ecclesias peruagentur, ad eamque potissimum reipublicæ Christianæ partem subleuandam accurrant, quam maxime laborare cognouerint. Præterea, ad faciendam populis fidem, & animos permouendos, nihil esse efficacius vitæ ac morum exemplo. itaque adhuc Societatē (absit verbo inuidia) Ecclesiæ non mediocriter profuisse propterea quòd minime ab eius dictis facta dissenserint. nunc autem, si ad id fastigium extollatur Patres, quomodo fieri posse, vt apud multitudinem in sciam arcanorum, ambitionis ac leuitatis crimen effugiant? qua porro fronte, quo vultu, repête aucti ac decorati ipsi honorū insignibus, de imitatione Christi, de fugienda gloria, de voluntario sui contemptu ac submissione verba facturi sint? Hisce, aliisque de causis Pōtificem maximum etiam atq. etiam obtestari atq. obsecrare, vt quam Societatem primus auctoritate & benignitate sua confirmauerit, ornauerit, auxerit, eandem ab omni suspicione incommoda velit esse liberam, suaq. in eam beneficia tam periculoso præsertim tempore tueatur. Audiit Ignatium Pontifex perbenigne, vt solebat; sic tamen, vt integritatē hominis admiraretur potius, quàm consiliū approbaret. Itaque collaudata initio ipsius fide ac probitate,

sensim flexit orationem, & contra sententiã Ignatiij
 cum alia multa differuit, tum vero ex veteri oraculo:
 Cor, inquit, regis in manu Domini: quasi diceret, in
 Claudio eligendo tantam Ferdinãdi Regis conten-
 tionẽ plane diuinitus extitisse; ac proinde clariorem
 esse numinis volũratem, quã vt obisti vltra oport-
 teret. Quã cum Ignatius grauius ac dolenter acci-
 pere videretur; Pontifex, qua erat lenitate, ne Dei fa-
 mulum tristem ac mœrentem ab se dimitteret, ad ex-
 tremum iubet illum super ea re amplius consultare,
 precesque ad Dominum fundere; se quoq. idem esse
 facturum. Interea Didacus orator negotium vrgebat
 acerrime. iamq. instabat dies, quo die in Senatu de
 Tergestina ecclesia referendum erat. qua re Ignatius
 cognita, confestim Cardinalium pœne omnium do-
 mos, quarum erant multæ longis interuallis inter se
 disiunctæ, ingēti diurno & nocturno labore circum-
 iit, singulis eadem illa fere proponēs, quæ paulo ante
 Pontifici maximo. Sed videlicet eorum mentes iam
 ante occupauerat orator. Itaq. mire obfirmatos of-
 fendit in Claudij electione approbãda; partim quod
 tanti Regis volũtati fauerent; partim etiam quod vi-
 giles & custodes Claudij maxime similes, tam formi-
 dolo tempore, in Ecclesiæ propugnaculis atq. spe-
 culis ipsimet collocandos putarent. Hac quoq. spe
 deiectus Ignatius, vnum reliquũ videbat esse reme-
 dium, si Ferdinandum ipsum Regem à suscepto con-
 silio per litteras auocaret, quẽ pro ipsius pietate vir-
 tuteq. ita in se suosq. animatum nouerat, vt minime
 dubitaret, quin cognita re salutem Societatis, Terge-
 stinorũ rationibus antelaturus esset. Sed ne illa qui-
 dem ratio habebat exitum; quippe insequenti luce
 de Tergestina cathedra Senatus erat futurus. Ignatius

rius igitur exclusus angustiis tēporis, numquam in-
 termissis ad Deum precibus, quasi ad extremum in
 rebus humanis perfugium sese contulit ad Margari-
 tam Aufriacam Cæsaris filiam, de qua supra dictum
 est, feminam per id maxime tempus gratia & opibus
 florētissimam. Hanc pro spiritali necessitudine (erat
 enim illi à confessionibus) edoctam quanto in peri-
 culo Societas esset, infimis precibus obsecrat, uti So-
 cietatis causam in se recipiat; & imminētem relatio-
 nem auctoritate sua interposita tādū differat, quo-
 ad Regem ipse per epistolam alloquatur, & ab eo re-
 sponsum accipiat. Fecit illa quod rogabatur, & illico
 datis ad Pontificem codicillis, optatam dilationem
 impetrauit. ea demum res aliquid laxamenti dedit
 Ignatio. etenim spatium nactus, ad Regē scripsit lit-
 teras, deprecationis & querimoniarum plenas; illum
 etiam atq. etiam per Christum obsecrans, ne Socie-
 tatem nuper ad gloriam Dei tanto labore cōstatam,
 sine causa perditum iret: non ita de ipsius maiestate,
 regnisq. & se & socios esse meritos, ut ab eo nulla
 eorum existimationis, famæ, salutis deniq. ratio ha-
 benda esset, non de fore idoneos viros, qui rem Ter-
 gestinam capeffant. sineret modo sui ordinis homi-
 nes qua cœpissent paupertatis & humilitatis, via, ad
 Christi gloriam, & salutem animorū sine offensione
 pergere. id si (ut sperabat) permetteret; sese & socios
 immortalī beneficio Regi obstrictos fore, precesq.
 pro ipsius maiestate saluteq. nūquam intermissuros.
 Hisce aliisq. id genus incensis officij religione ratio-
 nibus precibusq. minime restitit Rex: & quamquam
 inuitus, tamen suis rationibus amicorū vtilitati post-
 habitis, quod vix fieri videbatur posse, per epistolam
 iussit oratorem suum ab instituta, vel potius pæne

confecta actione desistere. Quæ res vulgata, & Pontificem maximum facile in Ignatij sententiam adduxit; & Ignatiū ipsum ac socios affecit ingenti lætitia. Itaq. & in posterū supplicationes decrete, & in præsentia solemnibus hymnis in gratiarū actionem publice persolutus est. Ac pari deinde constātia sese Ignatius idem opposuit, cum nostris hominibus pinguis sacerdotia, quibusdam vero Cardinalatus etiam deferretur, ac nominatim Francisco Borgia Hispano dynastæ, qui amplissimis in eo regno perfunctus honoribus, diuino instinctu post vxoris obitum rebus mortalibus valere iussis, & ipōte deposito Gandiensi Ducatu, magna hominum admiratione Societati se addixerat. Quamquam in Æthiopica legatione, quæ postmodum Lusitaniæ Regis rogatu à summo Pontifice nostris iniuncta est; cum ad eam functionē Ecclesiasticæ dignitatis insignia, & honorum tituli necessario quærerentur, imperāti pro potestate Vicario Dei, resisti non potuit. præsertim cum periti rerum æstimatores argute conijcerent, nouā hanc manum, non ad opes & copias, verū ad labores & aperta vitæ pericula destinari. Neq. eos fefellit opinio. si quidem ex iis qui in illam expeditionem abiere, aliqui multis incommodis agitati ex itinere mortui sunt: Andreas vero Ouiedus Æthiopiæ Patriarcha, qui talem titulum reiicere ab sese omni ope contenderat, in ea loca summo labore delatus, inter Æthiopica bella captus à Turcis, ac mire vexatus, Lusitanorum denique benignitate redemptus est. idemq. deinde, vt exiguas in iis regionibus catholicorum reliquias tueretur, in summa rerum omnium egestate, paratis bobus, agro suis ipse manibus colendo tolerabat vitam.

Confir-

Confirmatur à Iulio III. Societas.

CAP. XIX.

Post hæc, Paulus III. Pontifex maximus, senio curisque confectus, è vita migravit, comitiaq. nouo creando Pontifici, in magna studiorum ac voluntatum varietate in aliquot menses extracta sunt. Quo ipso tempore cum Vrbs, vt in diuturno interregno, annonæ difficultate vehementissime laboraret, nostrisq. numero in dies auctis, extrema fames adesse videretur; Ignatius cum aliorum, tum præcipue sacri Collegij Cardinalium eximiam in se suosq. benignitatē expertus est. quippe in summis occupationibus Patres augustos pia nostrorum hominum recordatio subiit: communiq. consilio ad eorum inopiam subleuādā non leuis pecuniæ summa ex ipso Conclauis transmissa est: enixe in primis fauente atque adiuuante Rodulpho Pio Carpenfi, quem Ignatius iam ante sibi sociisque patronum ac protectorem, vt appellant, è summi Pontificis auctoritate delegerat. Ac rebus diu multumque agitatis, Pontifex deniq. declaratur Iulius, eo nomine tertius, qui quòd in Synodo Tridentina Legatus, Fabrum, Lainem, & Salmeronem Theologos Apostolicos familiariter nouerat, multaq. tum ex iis, tum ex aliis de Societatis instituto didicerat, Ignatio supplicanti multa in Societatis incrementum ac rem, admodum liberaliter tribuit. nec enim solum prioris Pontificis de ordine nostro iudicia & acta, firma rataq. voluit esse; verum etiam eundem ordinem nouis insuper ipse testimoniis atq. decretis ornauit. Cuius rei publica diplomata exstant verbis amplissimis.

Magi-

Hicce rebus ita peractis, cum satis in præsentia communi rei consultum esse videretur; Ignatius qua erat humilitate, vigiliã suam alteri tradere, seq. Generalatu omnino abdicare constituit. Igitur Patribus quotquot cõmunis rei commodo potuit Romam euocatis; cum in consilium conuenissent; ne, vt olim, sibi forte coram dicenti reclamaretur, per epistolã disertis verbis exposuit, se, qui vitia nosset sua, & initio inuitum, atque adeo coactum, Societatis gubernacula recepisse; & nunc grauiore etiam valetudine, ætateque, multo minus idoneum esse tãto muneri. proinde per Christi Domini sanguinem petere atq. obtestari sese, vt sine vllõ sui respectu, communi vtilitati prospiciant, & quàmprimum sibi sufficiant virum & animo & corpore firmiorem. Id quo liberius faciatis, inquit,

» Ego in nomine Patris, & Filij, & Spiritus sancti, v-

» nius Dei ac creatoris mei, depono Generalatũ fim-

» pliciter & absolute, meq. ab dico hoc munere, priuo-

» que; & omnibus animæ meæ viribus obsecro tum

» professos omnes, tum si quos professi adhibere ad

» hanc deliberationem volent, vt huic meo tam iusto

» desiderio faueant, piãq. oblationẽ libenter admit-

» tant. Hac epistola recitata, magnus animorũ motus

est factus, cum partim viri modestiam ac submissio-

nem satis admirari non possent, partim etiam pro se

quisq. metueret, ne quis alius fortassis Ignatij volun-

tati assentiretur. Verum vt ad suffragia vêtum est, idẽ

plane consensus omniũ in eo retinendo exstitit, qui

olim fuerat in eligendo: & enixe petenti, præcise ne-

gatum.

gatum. Deniq. per internuntium iussus Ignatius alia omnia cogitare. etenim se quidlibet potius, quàm alium gubernatorem ipso viuente passuros. Atq. hæc communiter. dimisso deinde cœtu, priuatim singuli cum eodem exposulare, quòd ab incœptis desistere, quòd vixdum cõstitutam Societatem, omniq. custodia egentem, quasi durus pater teneram adhuc filiam deserere conaretur. Pergeret porro, & publicam rem ordinaret, legesq. perscriberet: Deum, cuius manus alligata non sit, in posterum quoque, sicut antea, piis ipsius conatibus adfuturum. Itaq. Ignatius, quamquam inuitus, & religiosè quietis, vitæq. priuatè audissimus, tamen ne minus dicto audiens videretur esse, Patrum auctoritati ac precibus deniq. cessit, seq. ad institutum opus legum scribendarum quàm diligentissime retulit. Ac primum, vnius Dei gloria, saluteq. animorum sibi proposita, Societatem vniuersam, quo facilius administratio tota constaret, certas diuisit in classes: prouiditq. quantum ingenio & cogitatione assequi valuit, cum vt ceteris vitiis, tum vero vt ambitioni & auarità, quæ duæ perniciosissimæ sunt mortalium pestes, omnino obstrueretur aditus: veræque humilitati & paupertati, quàm maximus & maxime diuturnus honos ab omnibus haberetur. Ad hæc, rationem Præpositi Generalis creandi, necnon priuatã ac publicã disciplinã, quæq. alia cœteribus hominum regèdis vsui solèt esse, præscripsit. Nec modo maiora, sed minora quoq. ministeria curationesve, certis legibus ac præceptis quàm accuratissime persecutus est. Has deinde leges, quamquã longo tẽpore, summaq. cura elaboratas & cõditas, nõ tamen cõtinuo pertulit, sed per idoneos homines tota Societate promulgãdas curauit, vt vsu ipso, & magistra rerũ
expe-

experientia probaretur, satis ne ad Societatis propositum, atq. ad Apostolicã instituti formulam conuenirent. neq. ante ratas fixasq. voluit esse, quàm in proximo cõuentu Patrum tota re agitata & plane perspecta, legitime sancirentur. iisdemque Patribus deinceps addendi, moderãdi, immutandi, ac demendi prout expedire videretur in Domino, plenum ius ac liberam potestatem reliquit.

*Societati in Hispania valde laboranti
succurrit. CAP. XXI.*

PEr idem tempus Societas, videlicet ne lætiore successu intumesceret, vel ad otium ignauiamq. delaberetur, variis in Europe regionibus diuino permisso vehementer exercebatur, idq. partim ab inuidis & obtrẽctatoribus, partim etiam ab iis, qui temporibus ita periculosis tam insolitam concionum frequentiam, tam assiduam Sacramentorum administrationem, & reliqua instituti nostri munera, genusque doctrinæ suspectũ haberent. Quo in numero in aliis prouinciis alij, sed in Hispania vel acerrimus nostrorum insectator existit Ioannes Siliceus Archiepiscopus Toletanus. Is cum à ceteris Societatis nostræ ministeriis valde abhorreret; tum Exercitiorũ spiritualium, quibus nostri eo tempore vel maxime in erudiendis hominibus utebantur, nomẽ ipsum pati non poterat. Compluti vero, in sua diocesi, piorum ciuium liberalitate Collegium Societatis IESV repẽte excitatum, quo academia illa pãne tota conflueret, ita ægre ferebat, vt de nostris è sua ditione pellendis, toto animo dies noctesq. cogitaret. Sed cum in ipsos palam impetũ
facere

facere vereretur, partim spectata vitæ innocētia, partim etiam virorum principū gratia, & summi (quod caput est) Pontificis auctoritate subnixos; iracundiæ suæ fulmina in populares suos, familiares nostros, aperte contorquet. Ac primū, quòd è suo clero complures nostra disciplina ac meditationibus imbutos esse cognouerat; edicto minaci, iuris in Ecclesia Tolletana dicundi potestate priuat sacerdotes eos, qui è nostra formula spiritualibus exercitationibus operā dedissent. deinde, præsentī anathematis pœna proposita, vetat in academia Complutensi omnino quēquam à nostris hominibus Ecclesiæ sacramēta suscipere. Quæ res, utpote insigni infamia, varios illico rumores hominum Hispania pæne tota commouit: cum alij nostrorum acta, mores, instituta defenderent; alij contra, non sine graui aliqua certa q. ratione tantum Antistitē ita de Societate statuisse disputarent. Nostri, quamuis Dei clementia, & consciētiae testimonio freti, re tamen tam atroci, tamq. inopinata percussi, angebātur animo; neq. tam ignominia sua, quàm Ecclesiæ damno permouebantur, quod ex tanta hominum alienatione, tantisq. calumniis imminere necessario videbatur. Itaq. cum obsecrationibus & sacrificiis, & voluntaria corporum castigatione cæleste numē de more propitiassent; per communes amicos Archiepiscopum docent, nihil ab se vel contra Ecclesiæ rem, vel contra ipsius Archiepiscopi dignitatem esse commissum, cur in rebus diuinis occupati, & nihil nisi Dei gloriam, & proximorū salutem ex Apostolica auctoritate quærentes, tantis iniuriis affici, præsertim indicta causa, debuerint. Si quid secus ab inimicis ad eum delatum sit, se ad purganda crimina, atque ad omnem satisfactionem in

Domino

Domino paratos esse: tantum ab eo suppliciter petere, uti conceptam iram, ad causam usque cognitam, pro sua sapientia ac pietate sustineat. Cum ille nihil idcirco de acerbitate remitteret, satisque appareret, nostri nominis odium altius in eius animo infedisse, quam ut euelli, aut mitigari vlla ratione posset; Ignatij voluntatem atque consilium per litteras quamprimum exquirunt. Ille, circumspectis rebus omnibus, Deumque per se, suosque enixe precatus, ut ea res ad ipsius gloriam, salutemque animarum, bene ac feliciter eueniret; sine vlla dubitatione, si Archiepiscopus in incepto persistat, iubet nostros ad consiliū Regium prouocare; litteras Apostolicas proferre; Societatis causam cum Christi causa coniunctam æque moderate ac fortiter agere, ipse interea ad Pontificem adit supplex; Archiepiscopi factum exponit, summi tribunalis opem & auctoritatem implorat, sine vlla tamen grauiore querimonia vel exaggeratione verborum. Ac nostri quoque in Hispania ex Ignatij præcepto re ad consilium deferunt: Pontificia diplomata, & iura Societatis legitima ostendunt; obseptum sibi aditum ad proximos adiuuandos expostulant. Quæ cum nulla ipsorum culpa ab Archiepiscopo acta esse constaret; eum denique exitum habuit res, ut & Regij consilij decreto, & acri Pontificis obiurgatione, Archiepiscopus edicta sua reuocare, nostrosque omni molestia atque ignominia liberare coactus sit. Quæ res lætitiâ bonis omnibus attulit eo maiorem, quo magis ad eum diem de nostra existimatione ac fama solliciti fuerant. Atque haud ita multo post, Archiepiscopo vita functo, nostri à Toletana ciuitate benigne inuitati, & in iis ipsis ædibus publice collocati sunt, quas idem Archiepiscopus paulo ante clericis quibusdam ædificauerat.

uerat.

uerat. vt ab iis qui diuinam prouidentiam ex rerum humanarum euentis obseruant, non sine causa animaduersum fuerit, omnes tanti Præsulis in Societate impetus & conatus eo deniq. recidisse, vt cum maxime nostros, opinionis errore deceptus, ex vniuersa Hispania pulsos cuperet, tunc ipsum in sua Toletana metropoli domum illis exstrueret, ornaretque. Eiusmodi fuit igitur Hispaniësis illius procellæ transitus. Ac pari felicitate in aliis quoq. prouinciis coortæ in nos tempestates, Ignatij lenitate, prudentiaque sedatæ sunt: ac Dei beneficio vbiq. fere Societas maiora in dies incrementa capiebat.

De Iulij III. obitu; & de Marcelli II. in Ignatium nostrosq. beneuolentia. CAP. XXII.

Inter hæc Iulius anno Põtificatus quinto demoritur: cui Marcellus Ceruinus Politianus ingenti bonorum omnium gaudio suffectus est. quidquid enim erat spei de publicis rebus, id pæne totum eius Pontificatus annis vulgo despõderant. Ad hunc Ignatius pro veteri familiaritate cum adorandi & gratulandi causa venisset; arcte amplexus hominem Põtifex, & suauissime exosculatus, multa cum eo inambulans de fidei Christiane propagatione, deq. restituenda Ecclesiastica disciplina serio contulit: atq. ob id ipsum nonnullos ab eo petiit viros, quos haberet apud se cõsiliij causa. Ceterum in primis dilexit Iacobum Lainem, & Martinum Olaium, quorum videlicet vtriusq. virtutem ac sapientiam optime nouerat. nam de Frãcisco Xauerio, cuius fama, rebusq. gestis valde permouebatur, iam ante exorauerat, vt illum omnino Romam ex
India

Indiã reuocaret : quòd tanti viri videndi, ruendique in eius amplexum miro quodã desiderio teneretur, quinetiam nostros quotquot ea tempestate Romæ versabantur, ad se in palatium adduci iusserat : quòd hæc copias recēdere, & singulos coram quasi bono imperator milites vellet inspiciere. deniq. multis de nostra Societate verbis vltro citroq. habitis : Tu bellatores (inquit Pontifex) confice ; nos vtemur. Cum ab eo congressu, aliisq. deinde colloquiis lætus admodum discessisset Ignatius, & optima spe Societatem impleisset; breui ea lætitia cūctis euanuit. si quidem Marcellus altero & vicesimo die quàm Pōtifex declaratus fuerat, febrī extinctus ; ingenti omnium luctu Christianam rempublicam orbam ac debilitatam reliquit.

Ignatij obitus. CAP. XXIII.

 VCESSIT Marcello Paulus eo nomine quartus, qui, cum propter nonnullas interpositas offensiones acerrimus nostri ordinis inimicus fore putaretur, hominum opinionem longe sefellit. Nam & in Ignatium ipsum, cunctis admirantibus, perhonorificum sese præbuit; & Societate multis rebus decorauit, auxitque : & nostrorum hominū opera maximis in rebus Ecclesię plurimum vsus est: & de fundando collegio seu academia, quam in Vrbe Ignatius magno reipublicæ Christianæ bono instituerat, serio cogitauit. Hunc Pontificem inter & Philippum Catholicum Regē exorto graui & periculoso bello, quod breui deinde compositum est; cuncta misceri; compleri armatis Vrbs; tympanorum, ac tormetorum horrifico strepitu

strepitu omnia personare; pacis artibus parum ad-
 modum loci esse. Quocirca Ignatius pertæsus tem-
 porum, & Societatis rebus vtcumque compositis,
 contemplandi studio secessit in villam, quam non
 longe ab æde sanctæ Balbinæ, ad Thermas Antonia-
 nas, in vsum præcipue Romani Collegij, amicorum
 benignitate nuper extruxerat. Ibi, vel tectorio noui
 operis male acceptus, vel vrgente iam senio, letalem
 in febrem incidit; sic, vt cum eius intima vrentur
 præcordia, nullus in facie pallor, nulla in toto cor-
 pore signa mortis existerent. tantum insolita quæ-
 dam lassitudo in membris ac motu apparebat. Itaq.
 domum relatus, in lectulo collocatur. accersiti con-
 festim medici bono animo iubent nostros esse. At
 ille cum sibi vltimum diem instare sentiret, miranti-
 bus ceteris, misit qui à summo Pontifice sibi dece-
 denti salutarem expiationem & indulgentiam ritu
 catholico precaretur. deinde cum ad multâ noctem
 de more vigilasset, quinetiam nonnulla cum dome-
 sticis in rem Collegij transegisset; sopori se dedit:
 itemque qui aderant, cubitum discessere, nihil ad-
 modum periculi suspicantes. at ecce mane postridie
 duo è fratribus, eius vitæ quotidianæ administri, cu-
 biculum visendi Patris causâ introeunt; ad lectulum
 sensim accedunt, ac præter omnium opinionem vi-
 tali spiritu pæne defectum offendunt. Accurritur il-
 lico ad socios. alij ad medicum aduolant: alij interea
 ad refocillandas vires (vt assolet) iusculum porrigūt:
 quibus ille cum nihil iam opus esse dixisset, **I E S V M**
 intermortuis vocibus identidem appellans; placidif-
 sime efflauit animam hora post solis ortum prima,
 feria sexta, pridie Kalendas Augusti, anno post Chri-
 stum natum **M. D L V I.** Qui vero ad Pontificem pri-
 die

L

die

die sub vesperam fuerat destinatus, quòd nihil tale metueret re in proximam lucem dilata, cum quod volebat, statim impetrasset libente Pontifice, & verbis amicissimis Ignatium prosequente; grauius deinde semet inculans, tempori nò occurrit. Defuncti corpus tum inspiciendi, tum exenterandi causa dissectum, summam viri abstinentiam & sobrietatem liquido comprobauit. siquidem & stomachus venterque prorsus inanis, & præ siccitate diuturna mire contractus apparuit: & iecur ea ipsa de causa ita obduratum aridumq. vt pæne lapidesceret. Sane Realdus Columbus, egregius ea tempestate sector, qui aperiendo interfuit, in hepatis vena, quæ Porta dicitur, lapides tres sese inuenisse testatur in suo de Anatomia libro. vt pro miraculo non leui habitum sit, vitalibus adeo affectis, ac propemodum exustis, hominem tamdiu viuere potuisse, præsertim hilari semper eodemque vultu exsequentem Præpositi Generalis officia & munera. Mortuus est autem anno ætatis quinto & sexagesimo, suæ conuersionis ferme trigesimo quinto, confirmatæ vero Societatis sextodecimo. quam ille tam exiguo temporis interuallo tam longe lateque propagatam reliquit; vt iam tum ab ipso constitutæ numerarentur prouinciæ duodecim, & in iis varia nostrorum domicilia fere centum. Vulgata eius morte, ingens confestim hominum concursus visendi causa domum est factus, atque hi manus, hi pedes certatim exoculari: alij rosaria quæ vocantur, applicare corpori, multi etiam, pilei, vestiumve, quibus vti consueuerat, frustulum aliquod enixe rogare: quibus tamen modestiæ gratia nihil nostris est datum. Corpus in eodẽ cubiculo vbi exspirauerat, biduo ferme seruatum, sabbato sub vesperam

speram inclusum arcæ, post exsequias mira populi frequentia celebratas, in templo nostro ad dextrum latus aræ maximæ humatum est. ac statim præsentem opem ex Ignatij patrocinio nostri sensere. Non enim, vt multi putarant, orba tali parente Societas mærori se dedit, aut concidit: quinimmo steterè animis Patres; perque omnes ordines insolita quædam suauitas spiritus, & mentium vigor ad subeundos Christi causa labores, & cœpta strenue promouenda peruasit.

LIBRI SECVNDI FINIS.

L ij DE